

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

І РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 39

София, петък, 5 февруарий

1932 г.

41. заседание

Четвъртък, 4 февруарий 1932 г.

(Открито отъ подпредседателя Н. Захариев въ 16 ч. 50 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е :

	Стр.		Стр.
Отпуски:		здраве относно конфискацията на в. „Македония“. (Съобщение, развиване и отговоръ)	831
1. Разрешени на народни представители	829	Предупреждение (устно) отъ председателстващия къмъ народнитъ представители, че заседанията ще почватъ въ 3 ч. следъ пладне, и че присъствената книга ще се вдига единъ часъ следъ почване на заседанието	831
2. Неразрешенъ на народния представителъ А. Ляпчевъ	829	Законопроектъ за Столичната община. (Първо четене — разискване)	834
Питания:		Дневенъ редъ за следващото заседание	846
1. Отъ народнитъ представители С. Ивановъ, С. Димитровъ и П. Стоевъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве относно разтурване и непозволяване на събрания на Работническата партия. (Съобщение)	839		
2. Отъ народния представителъ П. Мърмевъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве относно конфискацията на в. „Македония“. (Съобщение, развиване и отговоръ)			

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито. Присъствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Ангеловъ Боянъ, Ангеловъ Иванъ, Апостоловъ Драгомиръ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Славейко, Гавриловъ Никола, Георгиевъ Георги, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Трифонъ, Данаиловъ Георги, Даневъ д-ръ Стоянъ, Деневъ Андрей, Диляновъ Минчо, Димитровъ Захари, Димчевъ Василъ, Дицевъ Петко, Дойчиновъ Стефанъ, Докучановъ Борисъ, Дочевъ Момчо, Думановъ д-ръ Никола, Енчевъ Георги, Желябовъ Жеко, Ивановъ Запрянъ, Илиевъ Илия, Инглизовъ Иванъ, Казанаклиевъ Георги, Каназирски Георги, Коевски Василъ, Кондаковъ Александъръ, Косачевъ Йорданъ, Косевъ Костадинъ, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Кънчевъ Теодосий, х. Лековъ х. Андрей, Лунговъ Николай, Ляпчевъ Андрей, Марковъ Цоло, Мартулковъ Алекси, Мечкарски Тончо, Милевъ Милю, Мирски Христо, Момчиловъ Стоянъ, Мустафовъ Али, Нейчевъ Адамъ, Омарчевски Стоянъ, Петровъ Никола, Пулевъ Стамо, Рафаиловъ Филипъ, Родевъ Христо, Сакъзовъ Янко, Сапунджиевъ Никола, Станевъ Митю, Статевъ Христо, Такевъ д-ръ Владимиръ, Таслаковъ Цветко, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Ташевъ Димо, Тотевъ Деню, Христовъ Трайко, Цанковъ Александъръ, Цановъ Стефанъ, Чернококовъ Георги, Юртовъ Георги, Якимовъ Тодоръ и Янакиевъ Василъ)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Хафузъ Юсеинъ Тахировъ — 3 дни;
На г. Георги Юртовъ — 3 дни;
На г. Атанасъ х. Поповъ — 3 дни;

На г. Стоянъ Момчиловъ — 2 дена;
На г. Тодоръ Бончевъ — 3 дни;
На г. Александъръ Мартулковъ — 3 дни;
На г. Антонъ Пентиевъ — 2 дена;
На г. д-ръ Димо Бурилковъ — 2 дена;
На г. Филипъ Рафаиловъ — 1 день;
На г. Атанасъ Буровъ — 1 день;
На г. Георги Енчевъ — 2 дена;
На г. Гето Кръстевъ — 1 день;
На г. Христо Рашковъ — 1 день;
На г. Георги Геновъ — 2 дена;
На г. Коста Сидеровъ — 2 дена;
На г. Димитъръ Дрънски — 1 день;
На г. Петъръ Попивановъ — 4 дни;
На г. Тодоръ Бошнаковъ — 4 дни и
На г. Кирилъ Славовъ — 1 день.

Постъпило е заявление отъ народния представителъ г. д-ръ Ангелъ Сарафовъ, съ което моли да му се разреши 30-дневенъ отпускъ по болестъ. Представилъ е и медицинско свидетелство. Които г. г. народни представители сж съгласни да се разреши 30-дневенъ отпускъ на народния представителъ д-ръ Ангелъ Сарафовъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Постъпило е заявление отъ народния представителъ г. Андрея Ляпчевъ, съ което иска да му се разреши 60-дневенъ отпускъ. Представилъ е медицинско свидетелство.

С. Ризовъ (з): Искамъ думата.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стойне Ризовъ.

С. Ризовъ (з): Г. г. народни представители! Азъ искамъ да запитамъ председателството на Народното събрание!

на един народен представител, без да е дал клетва, на който досега сме дали три месеца отпуск, имаме ли право да му даваме още два месеца отпуск?

А. Буковъ (з): Ако е нужно, да му дадем субсидия!

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Които сж съгласни да се разреши 60 дни отпуск на народния представител г. Андрея Ляпчевъ, моля, да вдигнат ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Отъ земледѣлцитѣ: Малцинство е.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Оспорва се вотьтъ. Азъ моля г. г. квесторитѣ да провѣрятъ гласовѣтѣ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Азъ моля г. министра на вътрешнитѣ работи да каже своето мнение по въпроса, който се повдига.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! Разрешаването на отпуски е въпросъ на Народното събрание. Обаче азъ лично, безъ да правя нѣкакъв въпросъ, моля да дадете съгласието си да се разреши исканиятъ отпускъ отъ г. Ляпчевъ, понеже е общоизвестно, че е боленъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Тсжко боленъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Да, тежко боленъ. Той е народенъ представител, досега не е касиранъ. Азъ ви моля да не правите една постѣпка, която може другояче да се тълкува.

Г. Костовъ (раб): Има ли свидетелство за бедностъ?

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Оспорва ли се мнозинството?

Отъ земледѣлцитѣ: Оспорваме.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Понеже се оспорва вотьтъ, ще гласуваме повторно. Моля г. г. квесторитѣ да преброятъ гласовѣтѣ.

Моля г. г. народнитѣ представители, които сж съгласни да се даде 60 дни отпускъ на народния представител г. Андрея Ляпчевъ, да вдигнатъ ржка.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Очевидно болшинство.

Квесторъ Н. Гашевски (нац. л.): Гласуватъ 47 души.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Не е вѣрно.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Даже и 47 да сж, пакъ сж малцинство.

П. Мърмевъ (мак): Противното гласувайте.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Отъ присѣтствуващитѣ тукъ народни представители мнозинство не се получи. Ще гласуваме противното предложение.

Т. Бошнаковъ (з): Какво ще гласувате противното!

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Може нѣкои да се въздържатъ. Отъ присѣтствуващитѣ народни представители гласувалитѣ сж малцинство.

Н. Пждаревъ (д. сг): Колко сж присѣтствуващитѣ?

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Споредъ списъка присѣтствуваатъ 98 души

Н. Пждаревъ (д. сг): Не споредъ списъка, а тукъ колко присѣтствуваатъ.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Азъ ги броихъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Квесторитѣ трѣбва да кажатъ: присѣтствуваатъ еди-колко-си, гласуватъ еди-колко-си.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Нека се отбележи, че една частъ отъ комунаритѣ гласуваха.

П. Стоевъ (раб): Не е вѣрно

Д. Ачковъ (нац. л. о): Гласуваха. (Възражения отъ работниците!) Азъ искамъ да кажа, че когато комунаритѣ гласуватъ, правителственитѣ депутати не гласуватъ.

Квесторъ Н. Гашевски (нац. л.): Присѣтствуваатъ 110 народни представители, гласуватъ 47.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Отъ присѣтствуващитѣ 110 народни представители гласуватъ 47. Малцинство.

Н. Пждаревъ (д. сг): Сега влѣзоха нѣкои депутати.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Следъ гласуването влѣзоха нѣколко депутати.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Моля, г. Ачковъ,

Д. Ачковъ (нац. л. о): Г. председателю! Преброяването стана следъ като влѣзоха въ залата нѣколко души народни представители.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Моля, г-да! За да не се дава ни най-малък поводъ за оспорване на вота и за да не остане съмнение у нѣкои, ще пристѣпимъ повторно къмъ гласуване, въ присѣтствието на всички народни представители, които сж тукъ. За да бѣде задоволенъ г. Ачковъ, нека се затворятъ вратитѣ.

Които г. г. народни представители сж съгласни да се даде 60-дневенъ отпускъ на народния представител г. Андрей Ляпчевъ, моля, да вдигнатъ ржка.

Моля г. г. квесторитѣ да провѣрятъ гласуващитѣ.

Квесторъ Н. Гашевски (нац. л.): (Следъ преброяването) Присѣтствуваатъ 110 души, гласуватъ 49.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Отъ присѣтствуващитѣ 110 народни представители, гласуватъ 49; това е малцинство.

С. Мошановъ (д. сг): Ето единъ воть, който издига Парламента!

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Постѣпило е питане отъ народнитѣ представители Стаматъ Ивановъ, Сѣби Димитровъ и Петко Стоевъ до г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно разтурване и непозволяване на събрания на Работническата партия.

Това питане ще се изпрати на г. министра на вътрешнитѣ работи, за да отговори.

П. Мърмевъ (мак): Вчера направихъ едно питане, г. председателю.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Азъ не съмъ го получилъ още, но, ако настоявате, ще Ви отговоря. Ако е въпросъ само да се правятъ питания, азъ зная да отговоря, но човѣкъ трѣбва по-рано да знае какво пита.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Г. Мърмевъ! Настоявате ли сега да се отговори на питането Ви?

П. Мърмевъ (мак): Настоявамъ.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Г. министърътъ на вътрешнитѣ работи е готовъ да отговори на питането на народния представител г. Петъръ Мърмевъ относно конфискацията на в. „Македония“.

П. Стоевъ (раб): Азъ искамъ да помоля г. министра на вътрешнитѣ работи да отговори на нашето питане веднага.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: По правилника, не може.

П. Стоевъ (раб): Нашето питане е въ връзка съ предстоящитѣ общински избори.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Азъ съмъ депозиравъ питане къмъ г. министра на финанситѣ и искамъ да зная кога ще ми се отговори. Моля да ми се отговори, защото сега заседаватъ окръжнитѣ съвети, а то е въ връзка съ тѣхния животъ. Касае се за неизплащането на общинитѣ и окръжитѣ врѣхнинитѣ върху прѣжитѣ данъци, които се събиратъ за тѣхъ въ бонове. Окрѣжнитѣ съвети и общинитѣ сж останали вече безъ срѣдства и почти сж

спрѣли да функционираат. Врачанскиот окрѣженъ съветъ, на който съмъ членъ, има да взема отъ тия врѣхнини 6 милиона лева, а шестъ гроша не е взелъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Преди да пристѣпимъ къмъ разглеждане питането на г. Мърмева, бюрото на Камарата предупредува г. г. народнитѣ представители, че заседанията, споредъ правилника, трѣбва да почватъ винаги не въ 5 ч., въ колкото почватъ фактически, а въ 2 ч. следъ обѣдъ. Понеже досегашната практика е заседанията да почватъ въ 5 ч., бюрото нарежда — и ще моли г. г. народнитѣ представители да иматъ това предъ видъ — заседанията да почватъ въ 3 ч. следъ обѣдъ. Пристѣпватъ книгата, въ която се разписватъ г. г. народнитѣ представители и която стои тукъ въ залата, ще се вдига единъ часъ следъ започване на заседанието, въпрѣки че това не е казано изрично въ правилника. Всѣки народенъ представителъ е длѣженъ да стои въ заседанието поне 3—4 часа на день. Ние смѣтаме, че извършваме единъ актъ, който закрепва Парламента и издига неговия престижъ.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Много полицейска е тази мѣрка!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Ще моля г. г. народнитѣ представители да иматъ предъ видъ, че заседанията ще почватъ отъ 3 ч. следъ обѣдъ. (Ржкоплѣскания отъ нѣкои земледѣлци)

Н. Пждаревъ (д. сг): Това не е много ласкаво за болшинството. Туй показва, че вашето болшинство има нужда отъ строги мѣрки.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Народниятъ представителъ не е длѣженъ винаги да пристѣпствува на заседанията до край. Може по политически съображения да му се налага да не пристѣпствува.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Мърмевъ, за да развие питането си.

П. Мърмевъ (мак): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Отъ нѣколко дни българското общество особено организираната македонска емиграция, се чувствува подъ едно тежко впечатление отъ единъ актъ на произволъ на полицията на днешното правителство. Известно ви е, може би, че се посегна върху свободата на печата съ спирането на нѣкои вестници. Ние, които се движимъ върхѣтъ народа, знаемъ каква пакостъ се нанася съ такива мѣрки, които не се оправдаватъ съ никой законъ. Надѣвамъ се, че въ бѣдѣше правителството нѣма да прибѣгва до такива незаконни мѣрки, до такъвъ, бичъ казаль, произволъ.

Касае се за следния фактъ. На 1 февруарий т. г. в. „Македония“ биде конфискуванъ и спрѣнъ. Полицията нахлува въ редакцията на вестника, конфискува колкото броя е имало тамъ по единъ най-бруталенъ начинъ и следъ това стражари се впускатъ по всички будки въ столицата и прибиратъ в. „Македония“ — като-че-ли кой знае какво престѣпление е извършилъ.

Този актъ на правителството възбуди духоветъ не само на българското общество, но, особено, и на измѣнената и прокудена македонска емиграция, тъй като се посѣга на нейния единственъ защитникъ — в. „Македония“. Защо е прибѣгнало правителството до тая мѣрка? Какво го е накарало да стори това, ще ни отговори г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве, защото не само ние, г-да, чакаме тоя отговоръ и тия обяснения, но и обществото.

По-късно научаваме, че този вестникъ е билъ спрѣнъ затова, защото е направилъ голѣмото „престѣпление“, че е заселъ една статия отъ органа „Свобода или смѣтъ“ на Вътрешната македонска революционна организация, тѣхъ на словъ „Змийско гѣздо въ пазвитѣ на София“. Намѣрихъ вестника и съ голѣмо внимание прочетохъ тая статия, и ако времето ми позволяваше да развию тукъ моитѣ мисли върху нейното съдържание, вие ще видите, че въ тая статия нѣма нищо повечко казано отъ онова, което г. Стойчо Мошановъ, съ документи отъ тази трибуна, излъже предъ васъ и обществото да доказва, че действително въ тази легация, която се визира въ статията, се вършатъ работи, които не отговарятъ на нейното назначение. Тамъ въ голѣми линии се изобличава шпионажътъ, за

който г. Стойчо Мошановъ ви говори, за това още каква провокаторска роля и каква намѣса сѣ вършили Ракитчъ, Люба Нешичъ, Цвѣтанъ Джорджевичъ, Ягичъ въ работитѣ на българската държава, въ работитѣ на българския народъ. Мене ми се чини, че България не е домъ безъ стопанинъ, и когато нейнитѣ гости сѣ тукъ, трѣбва да спазватъ ония елементарни международни задѣлжения, каквито се спазватъ въ всички други държави. Въ статията, обаче, има нѣкои силни изрази, които сѣ свѣдѣствени на единъ революционенъ листъ. Тя е написана на единъ езикъ, на какъвто сѣ писали Ботевъ, Левски, Каравеловъ, езикъ, на какъвто сѣ писали Маратъ, Дантонъ и други. Безспорно е, че тѣ си служатъ съ такъвъ езикъ, тѣ не могатъ да пипатъ съ меки ржкавици. Но, казвамъ, времето не ми позволява да развию мислитѣ въ тази статия и да се влѣбча въ нейната смѣтностъ. Вестникътъ на македонската емиграция, в. „Македония“, биде конфискуванъ и спрѣнъ затова, защото се е почувствувала за сѣгната легацията на сръбската държава, на сръбската диктатура! Най-после това може да е обяснимо, че има известни силни изрази, които не допадатъ на представители на сръбската диктатура, обаче въ страната има закони, има отговоренъ редакторъ, има съдебни власти къмъ които трѣбва да се отнесатъ, и ако има нѣкаква отговорностъ, тази отговорностъ трѣбваше да понесе редакторътъ за своята нетактичностъ или неумѣлостъ. Но правителството, или полицията по-право, така брутално да се намѣси въ работитѣ на емиграцията съ спирането на нейния органъ — това мене ми се чини, че е беззаконно съ което се засѣга и самиятъ основенъ законъ — конституцията. Какво става, обаче, на втори? На втори редакцията излиза съ новъ органъ — в. „Независима Македония“, брой 1, година I. Полицията действува още по-брутално — нахлува въ сградата, където се печати вестникътъ, блѣска печатницата, спласна хората, които работятъ тамъ и поставя постове предъ всички печатници, за да не се допустне никѣде печатането на в. „Независима Македония“. Но не е само това, г. г. народни представители! Отишло се е и до тамъ, че е написанъ протоколъ отъ страна на полицията, който е билъ поднасянъ на всички печатници, на собственицитѣ, и тѣ сѣ били заставащи да се толпѣсватъ отдолу, че сѣ го прочели. А съ този протоколъ не се позволява печатането на в. в. „Македония“, „Независима Македония“ и въобще на всички ония вестници, въ заглавието на които би стояло името „Македония“. Е, добре, азъ питамъ г. министра: кѣде е тогава свободата на печата и защо сѣ наложени тѣзи мѣрки; защо е спрѣнъ единъ вестникъ, въ който не може да се намѣри нѣщо, което засѣга нѣкоя друга държава, нѣкоя легация или пъкъ е противъ самата държава? Ние считаме тѣзи мѣрки, които е взела полицията, за незаконни и противъ тѣхъ протестираме както предъ правителството, така и предъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Но азъ си задавамъ и единъ другъ въпросъ. Какво тупе, г. г. народни представители, трѣбва да има тази легация или тѣзи представители въ София на най-страшната диктатура, която днесъ съществува въ свѣта; диктатура, която заплашва мира не само на Балканитѣ, но и въ цѣла Европа? Диктатура, която подгиска подъ краката сѣ милиони същества, на които отрича не само правото на граждани, но въобще правото на човѣци! Тѣзи представители имаха дѣлзостъ да отправятъ, както чуваме, ноти за това, че въ в. „Македония“ била помѣстена статия, взета отъ революционния листъ на Вътрешната македонска революционна организация. Безспорно е, че такъвъ листъ ще излиза; безспорно е, че такава организация ще съществува дотогава, докогато има робство. Нека се премахне робството и автоматически ще падне и революционниятъ листъ, ще падне, може би, и Революционната организация. Обаче това не може да се схване нито отъ самата диктатура днесъ, нито отъ другитѣ правителства, които дирижиратъ политиката на Балканитѣ, нито отъ ония, които дирижиратъ съдѣбнитѣ на цѣла Европа.

Протестирайки противъ тѣзи незаконни и брутални мѣрки на правителството, ние длѣжимъ да направимъ и следната декларация: ние смѣтаме, че не по пѣтя за постояннитѣ концесии, на постояннитѣ отстъпки, които никога не могатъ да задоволятъ онова чудовище, което се казва сръбска диктатура, ще може да се постигне нѣкакво приятелство между България и тая държава. Нека оставимъ тоя начинъ на процедиране за добри врѣзки, нека изведемъ страната отъ тѣзи постоянни унижения, какъвто бѣше случаятъ съ оная слугиня, съ която бѣше мърсувалъ Цвѣтанъ Джорджевичъ и трѣбваше да отиде цѣла българска рота, начело съ знамето, да се прекланя. Това е позоръ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Тогава управляваше Стговортъ — патриоти!

П. Мърмевъ (мак): Ние смѣтаме, че подобни актове никога нѣма да задоволятъ сръбската власт и сръбската диктатура.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Отбелязахте ли, че тогава патриоти управляваха България?

П. Мърмевъ (мак): Г. г. народни представители! Ние отправяме това питане до г. министра на вътрешнитѣ работи, да ни отговори, първо, кои мотиви сѣ накарали да се прибѣгва до тия незаконни сръдства, да се наруши законътъ, или, още повече, да се наруши основниятъ законъ, да се нарушатъ правата, свещенитѣ права на българския гражданинъ и, второ, не смѣта ли той, че сѣ тия мѣрки ние уязвяваме едно болно чувство на стотици хиляди души, които се намиратъ отататък Рила, у които всички тия мѣрки, които се взематъ отъ страна на българското правителство, може би за угода на една съседна държава, ще предизвикватъ една болка? А българското правителство, българскиятъ Парламентъ, цѣлиятъ български народъ сѣ длъжни, длъгъ на всѣки българинъ се налага да подкрепи надеждитѣ на ония наши братя, които сѣ всички сили и сѣ всички сръдства се борятъ на животъ и на смъртъ противъ едно робство, каквото историята не познава. Всѣки се гнуси отъ начинитѣ и действията, сѣ които си служи днешната сръбска диктатура.

Завършвамъ сѣ следния възгласъ: нека България, която въ миналото е доказвала своята жилавина, своята твърдостъ и своя патриотизмъ, въ бъдеще да не се вслушва и да не изпълнява нареждания, които нѣматъ нищо общо съ нейната независимостъ. И ние се надѣваме, че за въ бъдеще г. министърътъ на вътрешнитѣ работи нѣма да позволи на полицията по такъвъ единъ бруталенъ начинъ да посѣгва върху изданията на македонската емиграция. По този начинъ нѣма да се всѣва смутъ не само въ емиграцията, но и въ цѣлото общество. Не бива да се посѣгва върху нѣкои свещени права, които сѣ осветени отъ самата конституция.

Г. г. народни представители! Ние сѣ болка констатираме тия факти. И сѣ едно желание за успокоение на духоветъ и за редъ въ тая страна правимъ апелъ и настояваме за въ бъдеще българската властъ да не посѣгва така брутално и така, бихъ казалъ, необмислено върху права, които сѣ осветени отъ най-висшия законъ — конституцията. (Ръкоплѣскания отъ македонската група и нѣкой отъ обединенитѣ националиберали)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! Питането на народния представителъ г. Петъръ Мърмевъ иска отъ мене да отговори, дали ми е известно, че сѣ конфискувани два вестника, единиятъ отъ които е в. „Македония“, а другиятъ е новъ вестникъ, опиталъ се да излѣзне онзи день, подъ название в. „Независима Македония“; на второ мѣсто, по чие нареждане е станало това конфискуване; и на трето мѣсто, ако има нѣкой действия противозаконни, защо не е намѣсена правосъдната властъ. Това сѣ тритѣ въпроса, които сѣ отправени къмъ мене.

Въ сжщностъ, г. Мърмевъ днесъ разви единъ другъ въпросъ, който излиза внѣ отъ горнитѣ въпроси и който не е съобразенъ съ питането му — въпросъ не за конфискуването на излѣзли вестници, а за спирането на вестници. Азъ бихъ могълъ да се формализирамъ и да не отговоря на г. Мърмева на този въпросъ, защото той не е отправилъ питане по него, но азъ не желая да се формализирамъ, макаръ, несъобразно съ своето питане, той да отправя устно къмъ мене и последния въпросъ.

Г. г. народни представители! На правителството стана известно преди нѣколко дена, че тайниятъ революционенъ листъ „Свобода или смъртъ“, органъ на Революционната македонска организация, въ последния си брой е напечаталъ две статии. Едната е противъ югославияния кралъ, въ която сѣ най-непристоенъ езикъ се изнасятъ клеветнически и обидни къмъ владѣтеля на Югославия работи. Въ втора една статия, подъ заглавие „Змийско гнѣздо въ София“, се приписватъ на легацията на Югославия въ София всевъзможни престѣпни действия и статията се завършва сѣ една подкана, сѣ едно подстрекателство, въ смисълъ, че не стига да се хвърлятъ само камъни срещу Югославияската легация въ София, защото това е много незначително за дѣлата на тази легация, а ще трѣбва — казано е въ този листъ — да бѣде срината изъ основи.

В. Василевъ (мак): Не „трѣбва“, а „заслужава да бѣде срината“ — е казано.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Да, „заслужава“ е казано.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Този въпросъ го разреши водоводътъ въ легацията.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Кой издава революционния листъ „Свобода или смъртъ“ — ние, управницитѣ на България, не знаемъ. Кѣде се печата този листъ — сжщо така е намъ неизвестно. Както въ миналото, когато се е вършело подобно непристойно действие по отношение на чужда властъ, така и сега ние полагаеме усилия да откриемъ виновницитѣ за подобни писания.

Последниятъ брой на този революционенъ листъ ни бѣ връченъ за сведение — трѣбва да признае това — приложена на югославияската легация. Тая нота, постѣпила въ Външното министерство, посочваше, че югославияскиятъ суверенъ е нападнатъ отъ гледище на всички земни и български закони, и, второ, че се говорятъ работи за югославияската легация въ София, споредъ които като че ли се туря подъ съмнение сигурността за нейното сжществуване. Шомъ като узнахме, че действително се е явилъ подобенъ листъ съ такова съдържание, властта почна да дири, дали авторътъ на този листъ живѣе въ България. Полицията продължава да търси виновния за издаването на този листъ въ България.

Б. Смиловъ (нац. л. о): На „Свобода или смъртъ“ ли?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Да, на „Свобода или смъртъ“. — „и, ако го намѣри, ще приложи санкцията на закона.“

Д-ръ А. Сарафовъ (д. ст): Нищо — амнистия ще има.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: За наше, обаче, учудване на 1 февруарий излѣзна брой 1585 на в. „Македония“, въ който е препечатана втората статия отъ в. „Свобода или смъртъ“, озаглавена „Змийско гнѣздо въ София“. Въ тази статия, отначало и докрай приписваща позорни и престѣпни деяния на сръбската, на югославияската легация въ София, е помѣстенъ и пасажъ, който говори за срутването ѝ, и азъ си позволявамъ свободата да го прочета предъ Народното събрание. (Чете) „На 27 ноември миналата 1931 г. единъ камъкъ на протестъ билъ хвърленъ отъ улицата въ двора на сръбската легация. Сърбитѣ превърнаха този нищоженъ случай въ дипломатически конфликтъ, а сръбската легация въ София е заслужила не да бѣде замѣрена съ единъ камъкъ, а цѣла да бѣде срината отъ основи и пометена отъ лицето на земята, бидейки много голѣми и до сега ненаказани престѣпления, що тя е извършила и продължава да върши спрямо българцината и човѣщината въобще“.

Азъ нѣма да цитирамъ пасажъ, съ който осжжда нашето правителство, защото това не ме интересува; ние сме при съзнанието, че изпълняваме длъгъ и, въпрѣки недоволството на известни сръди, ние ще го изпълняваме. Азъ се задоволявамъ да цитирамъ само пасажъ въ тази статия, който се отнася изключително до югославияската легация. Следъ като узнахме вечерта на 1 февруарий, че е излѣзналъ в. „Македония“ съ една статия, въ която се нанася клевета и обиди на една чужда легация, която стои подъ защитата на българскитѣ закони, по силата на които никой нѣма право да разпространява подобни работи за това, защото му е отнето правото даже да ги доказва, съгласно българскитѣ закони, ...

Б. Смиловъ (нац. л. о): Коя властъ дава право на конфискация? Има прокурори.

Министъръ д-ръ Гиргиновъ: ... и следъ като съзрѣхме, че тукъ има една подкана — може би, повече за поза, може би, повече, бихъ казалъ, за жестъ, за една фраза — една подкана, казвамъ, за срутване една чужда легация, безъ истинско намѣрение да стори това, но въ всѣки случай една подкана, която може да намѣри отзвукъ неблагоприятенъ за България, да насѣква къмъ нарушение на реда и да застраши нашитѣ държавни интереси — предъ видъ на този престѣпенъ характеръ на тази статия, така препечатана, която създава еднаква отговорностъ и за онзи, който я е написалъ, и за онзи, който я е препечаталъ, отъ гледище на българскитѣ закони, властта заповѣдва конфискацията на този брой на в. „Македония“, като единъ престѣпенъ инструментъ за

разпространяването на едно престъпление спрямо българската държава. В. „Македония“ тръбваше да бъде конфискуван затова, защото никой нѣма право да разпространява своите престъпни замисли и да търси успѣха на своите престъпни сръдства. Въпросният брой на в. „Македония“ е разпространител на престъпно деяние и той тръбваше да бъде конфискуван съгласно българските закони, съгласно българската конституция. Защото нѣма по-вѣрховно право от правото на държавата да се защитава и нѣма по-голям дълг за едно правителство от дълга да защитава държавата против такива деяния от важень противодържавень характеръ, каквото е изразеното въ писмена форма въ този брой на в. „Македония“.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Като изразъ на възмущение, г. министре.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Поради това, че престъплението е отъ чрезмѣренъ характеръ, че то създава известно неблагоприятно положение за добрите отношения на България къмъ югославянската държава, че то е противно на политиката на днешното правителство, желасщо да живѣе въ приятелство съ всички съседи, въ това число и съ Югославия, ние тръбваше да вземемъ мѣрки за спирането на този вестникъ, за да се установятъ отговорноститѣ досежно това, какъ е преписана тая статия отъ листа „Свобода или смъртъ“ и какъ е помѣстена въ в. „Македония“. Затова се издаде едно законно нареждане на властѣта, че в. „Македония“ не тръбва да излѣзе. Обаче, за наша изненада, на 2 февруарий, въпрѣки мѣрките, взети отъ страна на властѣта, излѣзе единъ новъ вестникъ, бр. 1, подъ име „Независима Македония“, като замѣстникъ на инкриминирания органъ, както призна и самъ запитвачтъ днесъ, на сѣщата емиграция — органъ на македонската емиграция въ България.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Още по-страшно!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Въ този брой 1 на в. „Независима Македония“ нѣмаше нищо страшно, обаче имаше едно продължение на в. „Македония“, което не бѣше мѣчно да се види. Следователно, това бѣше едно действие, което се противопоставяше на нарежданията на властѣта и на нашитѣ намѣрения да защитаваме държавата чрезъ всички предохранителни мѣрки. Съ огледъ на длъжността, която имаме, да пазимъ държавата, ние взехме нужнитѣ за момента мѣрки, ...

В. Василевъ (мак): Г. министре! Съ какво заплашваше тоя брой на в. „Независима Македония“ българската държава?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: ... ние не позволихме излизането и на в. „Независима Македония“, защото, ако тръбва да излиза единъ вестникъ като органъ на македонската емиграция, ние ще го позволимъ подъ името в. „Македония“. Нѣма защо да промѣняме имената и да правимъ такива едни, бихъ казалъ, само външни работи, които могатъ да излагатъ и насъ, и други предъ чуждия свѣтъ.

Д. Икономовъ (раб): Това го иска Пера Живковичъ, джанъмъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Вестникъ „Македония“ днесъ излиза. Той може би щѣше да излѣзе и вчера, но поради това, че на 2 февруарий се прояви това нежелание да се съдействува на властѣта въ провеждане на предохранителнитѣ ни мѣрки, като въпрѣки нашето нареждане, бѣ пустнатъ в. „Независима Македония“, и вчера в. „Македония“ не излѣзе. Днесъ той вече може да излѣзе. Още вчера заявихъ, че днесъ в. „Македония“ може да излѣзе, съ надежда, че редакторътъ на този вестникъ съзнава своята грѣшка — голѣмата грѣшка, която е направилъ.

Г. г. народни представители! Не е редно да се бъркаме въ вътрешнитѣ работи на една съседна намъ държава, съ която ние желаемъ да живѣемъ въ миръ и въ добро съседство. Не е пристойно за насъ да говоримъ нито по отношение на нейния владетель, нито пъкъ да се нахвърляме безцеремонно върху тѣхнитѣ порядки отъ вътрешень характеръ. Българското обществено мнение може да се интересува отъ всички ония въпроси, които засѣгатъ българското племе, които засѣгатъ известни права на българската нация. Това никой не оспорва, нито правителството желае да оспорва правото да се интересуваме

за нашата нация и за нашитѣ племенни братя. Обаче това не ни дава право да излизаме даже отъ трибуната на Народното събрание, скрити задъ депутатската неприкосновеност, съ хули противъ едно съседно правителство и противъ вътрешното управление на една съседна намъ държава.

Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че азъ съмъ въ правото си да твърдя, че помѣстената статия въ в. „Македония“, който е органъ на една легална организация на братствата въ България, е противъ схващанията и противъ задачитѣ на тази организация, че този, който е препечатилъ тази статия, е изневѣрилъ преди всичко на своитѣ задължения да пази схващанията на тази мирна, законна организация въ българската държава. И когато азъ и правителството реагираме противъ в. „Македония“, мислимъ, че реагираме не само отъ интереса на България, но ние реагираме сѣщевременно за запазване схващанията, интереса и на македонската емиграция въ България. Препечатването на въпросната статия бѣ единъ безспорень ексцесъ спрямо схващанията и интереситѣ на македонската емиграция въ България.

И затова азъ не се боя да понеса отговорността предъ своята свѣсть и предъ общественото мнение, че действително ние сме на правъ пътъ, когато искаме да има печатъ, който да служи преди всичко на обществото и да служи на общественитѣ наши интереси, да не бѣде въ разрѣзъ съ вѣрховнитѣ държавни интереси и да не спѣва дѣлата и дейността на българското правителство. Ние имаме вѣрховна задача да реализираме режимъ на печатъ въ рамките на българските закони. Печатъ, който излиза отъ тия рамки, е единъ провокаторски печатъ, е единъ незаконень печатъ, единъ престѣпленъ печатъ, който се забранява и отъ законъ, и отъ конституция.

И българското правителство стои на гледището, че въ България никому не е позволено да върши престѣпления, че въ България никой нѣма право да се опълчва противъ чужди легации, които се ползватъ отъ защитата и на международното право, и на всички български закони, и че постѣпки отъ рода на тия, които бѣха извършени на 27 ноември м. г., отъ хулигански характеръ, отъ престѣпень, гаменски характеръ, никой не може да одобри въ България. Защото действително еднакво ненормално и престѣпно е да се мисли, че могатъ да се възхваляватъ и вършатъ насилия спрямо една чужда легация.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Това не е гаменство, а изразъ и протестъ на едно оскърбено национално чувство. Не може да се квалифициратъ тѣзи постѣпки като гаменски отъ единъ български министъръ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Всѣко насилническо действие, всѣко посегателство върху една легация е едно хулиганство.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Протестирамъ!

В. Василевъ (мак): Г. министре! Нелейте свързва двата случая. Ние не сме нападали легацията съ камъни.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нѣма да позволимъ да се извършва хулиганство, докато ние стоимъ тукъ. Това гледище налагатъ най-вѣрховнитѣ интереси на държавата.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Въ Сърбия псуватъ всичко българско. Тамъ е охуленъ и българскиятъ царъ, и българското правителство, но никакви удовлетворения на България до днесъ не сѣ дадени.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Стига, г. Домузчиевъ!

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Това е най-големиятъ политически цинизмъ, да наричашъ гамени български граждани, които протестиратъ противъ една тирания.

Отъ земледѣлцитѣ: Е-й-й! (Възражения)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Не Ви е срамъ! Министъръ на България сте! (Оживление)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Моля ви се, г. г. народни представители! Г. Домузчиевъ може да бѣде спокоенъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Само той е патриотът — други патриоти нѣма у насъ!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Той може да бѣде спокоенъ. Ние ще знаемъ да защитимъ националната честъ.

Х. Чолаковъ (з): Както сме я защищавали.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тя се защитава добре съ силата на закона и съ отстраняването на възможно-стѣтъ за каквито и да е престѣпления и хулиганства на българска земя. Нека туй наше дѣло дава материалъ на партията и на партийния органъ на г. Домузчиевъ, както е случаятъ съ сношния брой на в. „Независимостъ“, дето е помѣстена една недостойна статия, като се напада правителството съ твърдението, че ние сме вършели нѣщо нелегално и несъобразно съ българскитѣ интереси. Вие искате да правите партизанство за смѣтка на върхов-нитѣ ни национални интереси; вие искате да се солидари-зирате съ престѣпността; вие ни осѣждате въ това, че ние вземаме мѣрки спрямо престѣпността и поддържаме единъ правовъ редъ, при който всѣки да си знае длъжно-стѣтъ и никой да нѣма право да спѣва преди всичко дей-ността на правителството, което желае да внесе миръ въ страната, да бѣде въ миръ и съ всички чужди държави, съседни и по-далечни.

Д. Ачковъ (нац. л. о): И въпрѣки туй, г. министре, въпрѣки тѣзи добри чувства къмъ съседната страна, сръбскитѣ в. „Време“, въ последния си брой, по Вашъ адресъ, по адресъ на българското правителство приписва най-недостойни нѣща. Протестира ли Вие противъ това?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Какво е писалъ бѣл-градскитѣ в. „Време“, азъ не знамъ. Кой каквото пише, то е за негова смѣтка. И ако се оскърбява българското правителство, работа е на югославянското правителство да вземе мѣрки, което, не се съмнявамъ, че, ако има по-водъ, ще вземе необходимитѣ мѣрки. Въ всѣки случай, България е държава, която, независимо отъ това, кой из-пълнява и кой не изпълнява своитѣ задължения, по международното право, е длъжна преди всичко да мани-фестира лоялностъ и да спазва своитѣ закони, особено задълженията си отъ международенъ характеръ.

Прочее, г. г. народни представители, на въпроситѣ, които се съдържатъ въ питането, което ми е отправено, азъ отговарямъ така:

На първия въпросъ. „Известно ли ви е конфискуването на горнитѣ вестници“ — отговарямъ, че ми е било из-вестно конфискуването на двата цитирани вече вестници по причини, които изложихъ до този моментъ.

На втория въпросъ — „По чие нареждане е станало това и защо“ — отговарямъ, че това е станало по на-реждане на властѣта, на правителството.

На третия въпросъ — „Ако има нѣкои действия про-тивозаконни, защо не е намѣсена правосѣдната властъ“ — моятъ отговоръ е: не се съмнявамъ, че съдебната властъ ще изпълни своя дългъ, ще подири виновника — дотолкова, доколкото има вина — за препечатването на тая статия съ престѣпенъ характеръ въ в. „Македония“ и ще го накаже.

Въ настоящия случай ние не можемъ да намѣримъ ви-ната другаде, освенъ у онѣзи, които сѣ препечатаха тая статия. Съ голѣмо огорчение видѣхме, че това пре-печатване е станало въ в. „Македония“. Съ голѣмо съжа-ление взехме мѣрки и смѣтамъ, че това направихме преди всичко и по дългъ къмъ родина, и по дългъ къмъ дър-жава, и по дългъ къмъ добре разбранитѣ наши наци-онални интереси, за да защитимъ България и българския народъ и да покажемъ предъ цѣлия свѣтъ, че въ Бълга-рия има закони и че всѣки единъ ще трѣбва да се подчи-нява на установения правовъ редъ. (Рѣкоплѣскания отъ мнозинството).

В. Василевъ (мак): Включително и правителството, за-щото въ този случай то не се подчини на законитѣ въ страната.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата на-родниятъ представителъ г. Петъръ Мърмевъ, за да отго-вори дали е доволенъ отъ отговора на г. министра.

П. Мърмевъ (мак): Г. г. народни представители! Отъ отговора на г. министра на вътрешнитѣ работи и народ-ното здраве не съмъ доволенъ — подчертавамъ това — затуй защото г. министърътъ обясни мѣржитѣ, които е вземала полицията, обаче той не ми отговори на въпроса,

възъ основа на кои закони конфискува споменатитѣ вестници, особено втория вестникъ, въ който, по негово признание, нито въ единъ редъ нѣма нѣщо инкримини-ращо?

Не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра по съображение, че нѣма гаранция дали и въ бѣдеще властѣта нѣма да посегне пакъ върху в. „Македония“ въ случай, че нѣкой пасажъ не се хареса на тази или онази легация, особено на сръбската — подчертавамъ това.

Що се отнася до работитѣ въ Югославия, или по-право въ Сърбия, ние, македонската парламентарна група, въ братска България и въ Парламента на българската държава намираме единствена защита за онова население, което се подтиска отъ диктатурата въ Сърбия, и ще про-дължаваме да защищаваме това население дотогава, до-когато онзи режимъ, който съществува въ Македония и който е позоръ за историята, не бѣде сринатъ оконча-телно. (Рѣкоплѣскания отъ македонската група, отъ нѣкои сговористи и обединени националиберали)

П. Стоевъ (раб): Само въ балканската федерация е спасението ви.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Минаваме къмъ разглеждането на първа точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за Столичната община.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Б. Недковъ (нац. л.): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 28)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата на-родниятъ представителъ г. Жеко Маджаровъ.

Ж. Маджаровъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Многосъсѣданиятъ отъ софиянци законо-проектъ за Столичната община вчера ни бѣше поднесенъ отъ г. министра на вътрешнитѣ работи. Но както въ мо-тивитѣ къмъ законопроекта, така и въ самия законопро-ектъ има редица положения, които едни други се атаку-ватъ, едни други се изключватъ. Въ мотивитѣ се говори за разширение самоуправлението на Столичната община, а въ законопроекта ще видите твърде много ограниче-ния на това самоуправление. Ако разгледаме нуждитѣ на София, както сѣ тѣ нарастнали, както сѣ назрѣли, ние не можемъ да се спремъ на никакъвъ другъ законъ за Столичната община, освенъ на закона на земеделското правителство отъ 1922 г. съ създаденитѣ отъ него районни съвети. Ако правителството тогава намѣри за нужно въ столицата да има 6 районни съвети, съ извест-ни функции и права, и по този начинъ да създаде една по-голѣма децентрализация въ управлението на София, азъ не зная колко трѣбва да бѣда тия районни съ-вети днесъ въ една София съ нарастнали нужди и съ твърде много усложненъ апаратъ за благоустройство и управление. Не мога да разбера кои сѣ мотивитѣ, под-будитѣ на г. министра на вътрешнитѣ работи да намали районнитѣ кметства отъ 6 на 4 и да замѣсти кметовѣтъ съ кметски намѣстници. Не мога да разбера тоже кои сѣ мотивитѣ, подбудитѣ на г. министра на вътрешнитѣ ра-боти и на комисията, която е изготвила тоя законо-проектъ, да раздѣли София на 6 избирателни колегии и дали тѣ считатъ, че това е въ хармония съ принципа за самоуправлението и съ непосредственото участие на со-фиянци въ управлението на Столичната община.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Четири партии въ блока — четири районни кметства.

Ж. Маджаровъ (з): Излишни сѣ за София 6 избира-телни райони, щомъ въ всѣки нѣма да има районенъ съветъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Четири партии въ блока — че-тири намѣстничества.

Ж. Маджаровъ (з): Моля, г. Пждаревъ, ще говорите, когато се качите на трибуната.

Н. Пждаревъ (д. сг): Задавате въпроси.

Ж. Маджаровъ (з): Азъ задавамъ въпроси, но Вие, слава Богу, сте достатъчно интелигентенъ, за да знаете, че това сѣ литературни форми за изразъ на мисълта. Ограничава се броятъ на съветницитѣ отъ 36, колкото сѣ сега, на 30 въ единъ моментъ, когато нуждитѣ на София сѣ нарастнали твърде много. Било е време, ко-

гато съветниците сж били 32 и София не е имала тия квартали и тия нарастнали нужди, които има днес. Ако съображения за икономии сж Ви накарали, г. министре, да ограничите районните съвети, да намалите броя на съветниците, а така също и броя на районните кметове, аз Ви питам: защо предвиждате 6 избирателни колегии? Подбудитъ Ви за икономии ли сж? Аз съм сигурен, че тоя коректив — нека нарека така настоящия законопроект — ще даде същия резултат, същитъ изненади за днешното правителство, каквито даде корективът на г. Ляпчев на избирателния закон. Защо? Сигурно Вие се страхувате да не би Столичната община да бжде атакувана и превзета от комунистите. Ами че тъкмо съ създаването на 6 избирателни колегии Вие ще изключите от управлението на Столичната община всички междинни партии, тѣ ще останат безъ представители въ съвета. Вие ще дадете възможност да се състезават най-много три листи: коалицията на либерали — Смиловъ съ Сговора, Народният блокъ и комунистите, тѣ ще дадатъ представители въ Столичната община, а ще изключите отъ участие въ съвета, въ управлението на общината, широкитъ социалисти, ще изключите отъ участие въ съвета малкитъ партии, ще изключите и ония, които ще излъзатъ съ граждански листи.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Не се знае дали тогава ще има Народен блокъ. Сигурно много отъ Народния блокъ нѣма да влѣзатъ.

М. Райковски (з): Какъ ти стоишъ още въ Камарата, следъ като има вотъ за касиране на тоя изборъ?

Ж. Маджаровъ (з): И азъ, ако повдигамъ тия въпроси, повдигамъ ги, за да предупредя правителството, че се лѣже съ прокарването на този принципъ за раздѣление София на шестъ избирателни колегии. Азъ ще ходатайствувамъ както въ комисията, така и тукъ предъ Парламента за следното: ако е нужно да правите икономии, не трѣбва да раздѣляте София на шестъ избирателни колегии и да правите избора въ шестъ райони, а направете София една избирателна колегия, въ която да се състезаватъ всички листи, които ще се родятъ презъ време на общинскитъ избори въ София. Въ този случай вие ще имате достатъчно конкуренти, достатъчно листи да се състезаватъ и да пратятъ представители въ общинския съветъ и въ него ще се създаде една обстановка много по-благоприятна за комбинации за управление и творчество, отколкото при тия шестъ избирателни колегии.

Г. г. народни представители! Нека ви привлѣка вниманието върху ония цифри, които даватъ и ще дадатъ изборнитъ резултати при положението, че изборнитъ сж произвеждатъ въ шестъ избирателни райони, както ни предлага г. министрътъ на вътрешнитъ работи. Въ шестия районъ ще има дѣлителъ надъ 1.500; въ третия районъ — надъ 1.700. Въ първия и втория райони — смѣткитъ сигурно ще бждатъ каквито бѣха и на Сговора — ще има малкъ дѣлителъ и, следователно, съ повече съветници въ централния общински съветъ. И азъ ви питамъ: при дѣлителъ въ шестия районъ, въ третия районъ, въ четвъртия районъ надъ 1.700, колко партии ще могатъ да стигнатъ дѣлителя, за да влѣзатъ въ централния общински съветъ? Сигуренъ съмъ, че много малко партии ще стигнатъ дѣлителя и тази смѣтка, която вие правите, ще излѣзе смѣтка безъ кръчмаря, както излѣзе смѣтката на Ляпчевъ безъ кръчмаря, когато изготви своя корективъ на избирателния законъ.

Въ този законопроектъ още единъ членъ ме изненадва твърде много. Това е чл. 25: (Чете) „Въ изборитъ за столични общински съветници и за училищни настоятели, гласуването имъ става съ цвѣтни бюлетини, съгласно избирателния законъ“. Г. г. народни представители! Съгласно избирателния законъ, въ селата гласуването за общински съветници и за училищни настоятели става съ бѣли бюлетини. Ако вие сте дошли до убеждението, че въ селата селянитъ сж достатъчно интелигентни, за да разпознаватъ бюлетинитъ само по имената на кандидатитъ, а не по цвѣтоветъ имъ, и сте премахнали цвѣтнитъ бюлетини при изборитъ за общински съветници и училищни настоятели, азъ ви питамъ: при изборитъ въ интелигентна ли София ще въвеждате цвѣтнитъ бюлетини? Тогава ще трѣбва да въведете и въ селата при изборитъ за общински съветници и за училищни настоятели цвѣтнитъ бюлетини, защото тамъ е анджакъ най-вече нужно да дадете цвѣта, за да могатъ селянитъ да разпознаватъ за коя партия и политическа концентрация гласуватъ при избори за общински съветници и училищни настоятели. Тукъ, за София, това съвсемъ не е необходимо.

Но въ мотивитъ на законопроекта се казва — за да се създаде по-голъма дисциплина въ партиитъ. Не, г. г. народни представители, дисциплина въ партиитъ не се създава съ закони; тя се създава по други пѣтища. Тя не може да се насади и наложи официално; тя се насажда и налага съ редъ въ партиитъ, като тая дисциплина излѣзе отъ самитъ партии. Ако разгледаме различнитъ партии по отношение на дисциплината въ тѣхъ, ще видимъ, че ако я нѣма или се разлага, то е не защото нѣмаме добри закони, но защото — нека го кажа — много отъ шабоветъ на партиитъ вършатъ юдинско хоро вътре въ кадритъ на партиитъ си, и поради това, естествено, дисциплината въ тѣхъ ще се разлага и разпада.

Н. Пждаревъ (д. сг): Това е право.

Ж. Маджаровъ (з): Още единъ членъ отъ законопроекта ме изненадва твърде много, именно чл. 24, който гласи: (Чете) „Законътъ за Столичната община отъ 1922 г. съ измѣнения и допълнения му, както и всички закони и наредби, които противоречатъ на настоящия законъ, се отмѣняватъ“.

Г. г. народни представители, и особено вие, представители на Земледѣлския съюзъ въ Парламента, питамъ ви: ще отречете ли закона за Столичната община отъ 1922 г., който бѣше дѣло на Земледѣлския съюзъ и на земледѣлското правителство, ще гласувате ли единъ законопроектъ, какъвто е тоя, за да отречете окончателно творчеството и законодателството на правителството на Стамболийски? Азъ не мога да вдигна рѣка за такъвъ единъ членъ, съ който позорно бихъ отстъпилъ отъ позицитъ, на които сж стояли нашитъ предшественици.

Министръ д-ръ А. Гиргиновъ: Законътъ отъ 1922 г. е отмѣненъ отдавна. Сега има другъ законъ.

Ж. Маджаровъ (з): Щомъ е отмѣненъ, защо ни карате да го отмѣняваме повторно? Така направихте и съ закона за амнистията: амнистирани хора накарахте ни да ги амнистираме наново.

Министръ д-ръ А. Гиргиновъ: Има новъ законъ за Столичната община, който е въ сила. А това е само изразъ на редакция — нищо повече. Тукъ нѣма деца да слушатъ.

Ж. Маджаровъ (з): Нека си кажа, азъ съмъ за закона отъ 1922 г. Вѣрвамъ, че никой отъ васъ не ще откаже да признае, че нуждитъ на София сж твърде голѣми. София е твърде разширена и районните съвети сж твърде належащи и необходими за управлението ѝ. И тъкмо начинътъ, по който се комплектуваше централниятъ общински съветъ по закона отъ 1922 г., може да ни гарантира по-спокойно управление — нека бжда откритъ — въ централата, защото процедурата при избирането и изпращането на представители на районните съвети въ централата даваше възможност да се правятъ въ районнитъ съвети необходимитъ комбинации, за да може да се получи по-творчески централенъ общински съветъ. И ако вие възприемете този принципъ, който бѣше легналъ и въ основата на закона отъ 1922 г., бждете сигурни, че София нѣма да зачервенѣе, нито ще вземе другъ колоритъ, освенъ тоя, който ще бжде действителенъ изразъ на волята на софиянци. Нека ви кажа, че така, както сте създали тоя законопроектъ, така, както сте сложили отдѣлнитъ членове въ него, вие ще направите същата грѣшка, която се правѣше въ миналото: ще наредите, съ тия цвѣтни бюлетини, 30 съветника изъ шабоветъ на партиитъ. А знае се докъде се простиратъ връзкитъ на хората отъ тѣзи шабоветъ. Тѣ се простиратъ най-много до бул. „Фердинандъ“ и до бул. „Дондуковъ“. Отъ тамъ нататкъ тѣхнитъ приятели ставатъ приятели на приятелитъ си; отъ ул. „Опълченска“ нататкъ иматъ също приятели на приятелитъ; а отъ циганската махала и отъ „Булина ливада“ нѣма да намѣрите нито единъ да е заслужилъ вниманието на шабоветъ и да е удостоенъ да бжде кандидатъ за съветникъ. Никой отъ крайнитъ, отъ бедняшкитъ квартали нѣма да помирише общинския съветъ. А щомъ въ общинския съветъ нѣма представители на онѣзи, които газятъ калъта, които най-много чувствуватъ крѣщящитъ нужди на крайнитъ квартали, бждете сигурни, г-да, че ще вървимъ по стария отпканъ пѣтъ, ще продължаватъ протеститъ отъ тѣзи квартали, ще продължава това мизерно устройство на тия квартали, както е сега. Смѣткитъ на ония, които сж изработили този законопроектъ, ако остане той въ тази форма, ще излѣзатъ криви. Недейте мисли, че като въведете цвѣтни бюлетини, нѣма да се намѣрятъ начини да се излѣзе съ отдѣлни отцепнически листи. Така мислѣше и Ляпчевъ, но съвсемъ друго излѣзе въ окръжнитъ избори. И вмѣсто да има 13—14 партии, родиха се

64 партии съ отделили цвятите и се изчерпаха всичките цвятите на слънчевия спектър.

Н. Пждаревъ (д. сг): Къде намъряха 64 цвята?

Ж. Маджаровъ (з): Точно това стана — комбинации се допускаха. Защо се яви нуждата от комбинации на тия цвятите, като се изключи само националното знаме? Именно поради това. Не мислете, че ще стегнете партиити и ще накарате разколниците — а дали сж разколници, събитията ще покажат — да не могат да излъжат съ отделили листи. И по-рано разколниците намъряха начинъ да излъжат съ други листи, съ други партиини цвятите. Съ този законъ не можете да ги накарате да излъжат съ онази листа, съ която ще изкомандува шабътъ. Този законъ, нека ви кажа, ще позволи на шабовете да бждат повече самонадеяни, както бйше самонадеянъ Ляпчевъ — че шомъ партийните бюлетини сж цвятни, нйма да се разцепват разколниците, нйма да се намърятъ много цвятите и по такъв начинъ тй ще тероризиратъ партиити, ще наложатъ свои приятели и роднини въ листити, което е ставало и става. И следъ като се обидне онова, което ви пророкувамъ, действително ще има повече разколници, отколкото би ги имало, ако се страхувахте отъ разколници и ако имаше възможностъ да има разколници. Защото предъ страха, че могатъ да се явятъ разколници, шабовете на партиити ще държатъ смътка за волята по-голяма и по-здрава на кадръ на партиити долу и нйма да се дойде до разцепление.

Азъ по принципъ ще гласувамъ за законопроекта, защото не мога да се солидаризирамъ съ ония, които мислятъ, че трбба да продължава да се управлява Столичната община отъ Сговора.

Н. Пждаревъ (д. сг): Значи, принципътъ на закона е да се махне Сговорътъ.

Ж. Маджаровъ (з): Това е принципътъ, за голъмо съжаление.

Н. Пждаревъ (д. сг): Единъ искренъ човъкъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Тогава законътъ да бжде съ членъ единственъ: разтуря се Столичната община.

Ж. Маджаровъ (з): Азъ това казвамъ — че може да бжде съ членъ единственъ: отменя се законътъ за Столичната община отъ 1929 г. и се възстановява законътъ отъ 1922 г. — тоя на земеделското правителство. Това сж измбненията, които ние желяехме, които народътъ желяеше и които г. министърътъ трбваше да ни предложи, за да не се караме по този въпросъ. Но шомъ като се предлага законопроектътъ за Столичната община така, както е, азъ не мога да се съглася съ нищо друго, освенъ съ принципа, легналъ въ него, както г. Пждаревъ го каза. Азъ не мога да не бжда искренъ, не мога да не бжда прякъ. Ако вие, г. г. сговористи, бйхте оставили районните съвети така, както бйха, при повече самоуправление въ тия районни съвети, бждете сигурни, че вие шйхте да дадете повече резултати при управлението на общината, че крайните квартали нймаше да бждатъ въ това бедствено и мизерно състояние, въ което сж днесъ. Отъ 1929 г., отъ когато се махнаха районните съвети, нито кметъ, нито помощникъ-кметъ е стъпилъ въ крайните квартали. До 1929 г., макаръ на сила, макаръ следъ голъми протести, но все се даваше нйшо за крайните квартали, имаха все повече и повече придобивки, макаръ и минимални, защото представителити отъ районните съвети бйха достатъчно енергични, достатъчно близки до нуждити на тия квартали, за да натискатъ по-големити инстанции въ Столичната община да се дава нйшо. И ако тогава вие виждахте поне пътеки отъ сгурия, поне малки мостчета изъ улицити въ крайните квартали, днесъ и това не можете да видите. И ако тогава можехте да видите сумити, отпустнати за раздаване на бедните било отъ Двореца, било отъ Дирекцията на освтлението, било отъ ресурси на общината, да се раздаватъ относително справедливо, защото се застъпваха и контролираха районните съвети, вие сега нймате такова справедливо раздаване на помощити. Съ србдствата на Дирекцията на освтлението, съ србдства на общината за подпомагане на бедните вие само партизанствувате, вие ги раздавате само на своити функционери и нищо не давате на бедните. Не знамъ дали нйкой беденъ е получилъ нйшо. Има случаи предварително да питатъ нйкой бедна жена: „Кажи мжжътъ ти ще даде ли

декларация за Сговора, за да ти дадемъ половинъ галъота кюмюръ или бедна книжка?“ Това е печалната действителност!

Б. Кръстевъ (раб): Сега казватъ за блока да даде декларация.

Ж. Маджаровъ (з): Ти буквално лъжеш! Още Сговорътъ управлява Столичната община.

Б. Кръстевъ (раб): Сега на безработните въ Русе искатъ декларация, че сж членове на Народния блокъ.

Ж. Маджаровъ (з): Когато почна да говоря за Русе, тогава ще ме апострофирате.

Б. Кръстевъ (раб): Това е въ цъла България — не само въ Русе.

Нйкой отъ земеделците: Народниятъ блокъ не е партия.

Ж. Маджаровъ (з): Азъ застъпвамъ една тема специално за Столичната община, за крайните квартали.

Х. Трайковъ (раб): Не виждашъ ли, че и тукъ е така, г. Маджаровъ? Какво ще се излъчваме? Ти си отъ София и азъ съмъ отъ София, ти си отъ краенъ кварталъ и азъ съмъ отъ краенъ кварталъ. И тукъ е сжщото. Всички партии, които образуватъ сегашния блокъ, по сжщия начинъ действуватъ по отношение на гражданството, Какво ще се излъчваме!

Ж. Маджаровъ (з): Г. Трайковъ! Азъ искамъ да ми посочите коя районна община въ София се управлява отъ блока, кой кметъ отъ София е отъ блока.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Въ четвъртото районно кметство е Зюмбюлевъ. Той е избраникъ на Земеделския съюзъ.

Ж. Маджаровъ (з): Зюмбюлевъ отдавна е изключенъ отъ Земеделския съюзъ. Това можете да го проверите винаги. (Възражения отъ работниците)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Ж. Маджаровъ (з): Така че, г. г. народни представители, като декларирамъ — както декларирахъ и по-напредъ — че по принципъ съмъ за законопроекта, азъ желя г. министърътъ да се съгласи съ ония разумни измбнения, които трбба да се внесатъ въ него. Или ще въведете закона отъ 1922 г., или пъкъ ще приемете София да бжде една избирателна колегия. Тамъ е разумътъ и тогава нйма да бждете изненадани утре въ изборити. Можете да бждете сигурни въ това. Съ нищо не можете да оправдаете съществуването на шестъ избирателни колегии въ София, съ никаква доктрина — ето, нека ви каже г. Стайновъ — съ никаква логика. Какво може да налага съществуването на шестъ районни избирателни колегии въ София?

Второ, да се изхвърли цвятната бюлетина, защото ако вие я въведете въ една интелигентна София, вие ще трбба да признаете, че цвятната бюлетина е още по-необходима за селските избори, и тогава ще трбба да внесете законопроектъ за въвеждането й преди селските избори. Причината за въвеждане на бялата бюлетина въ общинските избори и въ изборити за училищни настоятели е била, да се избйгне партийността. Ще въведете ли тогава наново цвятната бюлетина? Други поддържатъ, че трбвало да се познава бюлетината по цвята, защото имало неграмотни хора. Ако бюлетината трбва да се познава по цвята на коя партия принадлежи, най-малко въ София може да има нужда да се познава по цвята. Въ София не е необходима цвятна бюлетина; тя може да е необходима въ селото, но въ София — не.

Решително ще се обявя и въ комисията и тукъ противъ шестти избирателни колегии и противъ цвятната бюлетина. Или ще възстановите закона отъ 1922 г., или ще направите цъла София една избирателна колегия, за да могатъ всички малки партии, отделили концентрации, общограждански и пр., да иматъ представители въ общинския съветъ, защото не можете да отретете, че и тй сж съставени отъ граждани, които милътъ за София и ще дадатъ своето съдействие за стабилизиране положението на Софийската община, а така сжщо и за благоустрояването й всестранно.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Кръстю Настуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ за Столичната община не единъ път се е изпръчвалъ въ течение на 10 години предъ Народното събрание. Обективно погледнато, трѣбва да се признае, че той е възбуждалъ и продължава да възбужда интересъ въ две направления — по сѣщество на работата и по форма. По сѣщество, това ще рече да преодолѣе съзнанието, какво Софийската община, като първа въ България, трѣбва да даде примѣръ на едно ново управление и на една нова политика, да излѣзе отъ това котерийно и партизанско състояние, да го надмогне, въ което, за съжаление, се намира нашето самоуправление. Новото време налага, както това става въ напредналитѣ европейски страни, другъ обликъ на общината, нови социални и политически функции, по-голѣми грижи въ различнитѣ области на живота, за да бѣде действително общината представител и защитникъ на интереситѣ — локални макаръ — на онова мнозинство граждани, които тя на локална почва трѣбва да дирижира. Ето защо въпросътъ по сѣщество е малко отдѣленъ отъ въпроса за формата, която единъ законъ ще даде на организацията на Софийската община или на всички общини въ нашата страна. Каквото и законъ да се създаде, не се ли промѣнятъ правитѣ, политическото възпитание, и не се ли вложи ново съдържание въ политиката и функциитѣ на Софийската община, тя ще продължава да куца и да не удовлетворява грамадното мнозинство избиратели, както това се чувствува въ днешно време. Азъ и другъ пътъ съмъ ималъ случай предъ Народното събрание да изкажа моето неодобрение къмъ господстващата политика на Софийската община. Тя е далечъ отъ новитѣ нужди на обществото и, вили се, е съблзателна за мнозина още въ своя грамаденъ 400-милионенъ бюджетъ, който се упражнява и разпредѣля съгласно досегашнитѣ отхвърлени отъ новото време, традиции. Така че, ако днесъ мога да се отъпча противъ предлагания законопроектъ и особено противъ нѣкои негови разпорѣдби, нека не се мисли, че азъ имамъ каквото и да било далечно намѣрение да защищавамъ сѣществуващото положение, да оправдавамъ или косвено да подпомагамъ политиката, която води днешниятъ общински съветъ въ София. Ако е въпросъ за критика на управлението на Софийската община, тая критика и отъ наша страна може да се упражни въ голѣма доза, като се посочатъ всички отрицателни прояви и недѣлжи както на софийското самоуправление, така сѣщо въобще на самоуправлението на нашитѣ общини.

Но, г. г. народни представители, насъ ни интересува законопроектътъ, съ който ни е сезиралъ г. министърътъ на вътрешнитѣ работи, и отъ гледна точка на една нова организация на Столичната община. Следователно, каквито и резерви да си запазваме за управлението на Софийската община, ние има да отговоримъ на въпроса доколко предлаганият законопроектъ, съ новата организация, която дава на София, е задоволителенъ и трѣбва да бѣде гласуванъ отъ Народното събрание.

Мога да призная, че въ сравнение съ досегашнитѣ измѣнения на закона за Столичната община, въ нѣкои отношения предлаганият законопроектъ представлява слаба крачка напредъ. Както ви е известно, законътъ за Столичната община е дѣло на законодателството отъ 1922 г. и оттогава до сега е измѣненъ 3—4 пъти. Направиха се промѣни въ 1924, 1926 и 1929 г. Сега се прави друга промѣна. Всички тия промѣни, поотдѣлно взети, сме ги критикували навремето, ако и тѣ да сѣ представлявали пакъ нѣщо добро въ сравнение съ онова, което Народното събрание прие презъ 1922 г. Въ 1922 г., отъ името на нашата група тукъ, ние водѣхме решителна борба противъ внесения ужъ по частна инициатива специаленъ законопроектъ за Столичната община, нареченъ отъ нѣкои кебапчийско-келнерско изобретение, защото твърде голѣмъ интересъ проявяваше за приемането на законопроекта бюфетчиата на Народното събрание.

Н. Пждаревъ (д. сг): А следъ това стана помощникъ-кметъ на София.

К. Пастуховъ (с. д): Опозицията, която по-късно се оформи въ конституционенъ блокъ, въ нѣколко заседания подъ редъ води решителна борба, послужи си и съ обструкция, за да попрѣчи на приемането на законопроекта или поне да внесе нѣкои сѣществени корекции въ него. Дори се намѣри единъ представител, иначе много умѣренъ по темпераментъ и избранъ въ думитѣ си, именно професоръ Фаденхехтъ, който, обаче, ожесточенъ отъ законопроекта, счете за нужно да заяви отъ трибуната на

Народното събрание, че ако държавниятъ глава подпише този законъ, по-добре е да си вземе багажа и да си отиде.

П. Стайновъ (д. сг): Г. Фаденхехтъ Ви е опровергалъ въ 1924 г., когато Ви се казали пакъ сѣщото за него. Г. Фаденхехтъ е казалъ, че това е неточно.

С. Мошановъ (д. сг): Въ стенографскитѣ дневници е точно записано.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Казалъ ли го е това Фаденхехтъ?

С. Мошановъ (д. сг): Да, казалъ го е. Има го въ стенографскитѣ дневници. И вчера го четохъ.

П. Стайновъ (д. сг): Да, но Фаденхехтъ въ 1924 г. го е отрекълъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не искамъ да кажа, че законътъ бѣ приетъ тѣй, както бѣ предложенъ. Той претърпѣ нѣкои малки измѣнения, но все пакъ не задоволи опозиционнитѣ партии. Кой знае дали не съ подкрепата на тогавашнитѣ комунисти законопроектътъ бѣ прокаранъ въ Народното събрание.

И. п. Рачевъ (з): Нѣмаше нужда отъ тѣхната подкрепа.

К. Пастуховъ (с. д): Днешниятъ министъръ на вътрешнитѣ работи, г. Гиргиновъ, имѣ случай да говори тогава отъ трибуната на Народното събрание противъ този специаленъ законодателенъ актъ, да осѣди всички негови постановления, и го нарече паметникъ на реакцията, антиконституционенъ, антинароденъ и полицейски законъ, противъ който трѣбва да се борятъ всички. А малко подиръ това, на площада „Александъръ Невски“, конституционниятъ блокъ свика митингъ и най-остро се нахвърли противъ този законъ за Столичната община. Партиитѣ не можаха да смелятъ създаването на специаленъ законъ за Столичната община, образуването на районни кметства, посредствения вотъ, назначаването на кмета, както бѣ въ първоначалния проектъ и т. н. Презъ времето на наследницитѣ на Земледѣлския съюзъ, значи на Сговора, внесоха се, както поменахъ, нѣколко измѣнения, обаче сѣщността, по което разбиране, не бѣ засегната. Законодателството продължи тази работа, която представителитѣ на партиитѣ, които образуваха Сговора, осѣждаха малко по-рано. За съжаление, съ размѣненето на ролитѣ, промѣниха се и понятията въ редоветѣ на нѣкои и затова борбата на опозицията презъ 1924, презъ 1926 и презъ 1929 г. не успѣ, следователно, трѣбва да бѣде продължена докогато се увѣчае съ успѣхъ. Ние сега искаме да продължимъ нейното дѣло. Азъ, макаръ да съмъ намиралъ, че нѣкои отъ корекциитѣ сѣ действително едни малки подобрения, обаче винаги съмъ застава въ принципното становище, че всички тѣзи ужъ нововѣведения, които се направиха презъ 1922 г., трѣбва да бѣдатъ премахнати, едно, защото съмъ билъ убеденъ, че не отговарятъ на нуждитѣ на нашето самоуправление, второ, защото въ много свои части законътъ отъ 1922 г. е противенъ на принципа на самоуправлението, и най-после — това е немаловажно морално съображение — че едни политически партии, които, публично предъ обществото, сѣ обявили противъ тия нововѣведения, тѣхна длъжностъ е, като получатъ властата, не да закрепятъ дѣлото на предшественицитѣ си, но да го премахнатъ или да го приведатъ въ хармония съ своитѣ разбирания. Инакъ, г-да, ще се повтори онова, което твърде много изобилствува въ нашия политически животъ: обичаме да бѣдемъ щедри въ обещанията, а когато трѣбва да ги изпълнимъ, другъ нѣкакъвъ законъ ни повелява да забравимъ думитѣ си и да се ограничимъ само въ нѣкои поправки.

Днешниятъ законопроектъ действително прави нѣкои нововѣведения, като ни доближава до старото положение съ това, че разширява компетенцията на общинския съветъ. Безсѣмнено, прокарва се едно хубаво начало и съ това, че се премахва посредствениятъ вотъ, сѣществуващъ досега, а именно: отъ районнитѣ кметства да се избиратъ съветници за централния съветъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): И сега това го нѣма, г. Пастуховъ!

П. Стайновъ (д. сг): Такова положение нѣма. Това бѣше по закона отъ 1926 г.

К. Пастуховъ (с. д): Имаше го по-рано. Азъ не визирамъ единъ даденъ законъ — азъ говоря за всички измѣнения, които сѣ направени отъ 1922 г. насамъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Да, но този законопроектъ не внася подобрения.

К. Пастуховъ (с. д): Следователно, това е едно добро нововъведение.

Н. Пждаревъ (д. сг): Но този законопроектъ не го прави.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): То е станало презъ 1929 г.

Н. Пждаревъ (д. сг): Недейте приписва на законопроекта качества, каквито той нѣма.

К. Пастуховъ (с. д): Моля Ви се. Азъ правя сравнение между закона отъ 1929 г. и закона отъ 1931 г. Азъ вземамъ предъ видъ едно състояние на работитѣ отъ 1922 г. насамъ и наричамъ нововъведение всѣко повръщане къмъ положението до 1922 г., което за менъ, при всичкитѣ недостатѣци, които могатъ да се посочатъ, е по-добро и за предпочитане, отколкото създаденото въ 1922 г.

Тѣй че въ случая, когато говоря противъ посредствения вотъ, азъ съмъ последователенъ на себе си, защото съмъ застъпвалъ винаги тази позиция — че трѣбва да имаме непосредственъ вотъ, т. е. избирателтъ да бѣде привиканъ да гласува направо за общински съветници, които ще отидатъ въ централния или общия съветъ, а нѣма тѣ да избиратъ съветници, които по делегация да пращатъ други въ централния съветъ.

Но предметниятъ законопроектъ — както и предшестващитѣ го закони — има единъ същественъ недѣлъ, на който азъ специално искамъ да се спра и да ви помоля да се съгласите въ комисията той да бѣде отстраненъ, за да стане законопроектътъ по-възприемливъ за голѣмата частъ отъ Народното събрание.

Г. г. народни представители! Думата ми е за районнитѣ кметства, за избора по райони и за кметскитѣ намѣстничества. Прегледовалишиятъ ораторъ ви обърна вниманието, че или трѣбва да се повърне положението създадено въ 1922 г., като се възстановятъ районнитѣ кметства, каквито въ онова време сѣ били, или пъкъ трѣбва да се повърнемъ къмъ старата система — т. е. да се създаде една колегия отъ Софийската община, както това е съ всички общини и както бѣ съ Софийската община до 1922 г. Азъ ще плидирамъ да не бѣдемъ поставени предъ тази алтернатива, но да изберемъ последното, т. е., да приемемъ това, което е по-разумно и по-съобразно съ духа на конституцията и на самоуправлението: премахването на районитѣ и създаването на една единичка колегия отъ Софийската община.

Г. г. народни представители! Никакъвъ аргументъ не може да се намѣри, за да се раздѣли гр. София на райони, които да живеятъ за себе си, защото раздѣлянето на райони и създаването на малки общини става по единъ естественъ начинъ. Нужно е преди всичко този сборъ отъ хора да има локални връзки и да оправдава съществуването на една локална община, която ще живѣе — макаръ подъ покрива на централната община — единъ относително самостоятеленъ животъ. Цитираха ни се тукъ за примѣръ нѣкои европейски столици — на първо мѣсто Парижъ, който има специално устройство, създадено не толкова за нуждитѣ на самоуправлението, а създадено въ една епоха — Наполеоновската — когато тъкмо противъ това самоуправление е трѣбвало да се действа, когато е трѣбвало да има единъ prefectъ, единъ органъ на централната властъ, който, тѣй да се каже, да въспира напора на маситѣ отдоу и да суспендира самоуправлението въ единъ голѣмъ градъ, какъвто е Парижъ. Но, г-да, отдѣлнитѣ общини въ тия голѣми градове — това е известно — не сѣ квартали, тѣ не сѣ образувани изкуствено, чрезъ раздѣление. Тия поддѣления тамъ сѣ имали свой отдѣленъ животъ въ миналото и, следователно, естествено е тѣхното оформяване като отдѣлни общини, което е станало още преди създаването на какъвто и да било законъ.

Но и тамъ, както и да мислятъ нѣкои, има дори и професори по административно право, които ясно застъпватъ мнението, че сегашното положение не може да остане и че Парижъ ще трѣбва или да се развие въ посока на една централна община, или да се развие въ посока на единъ департаментъ, тѣй като и сега Парижъ нѣма чисто самоуправление, а, както е известно, заедно съ още нѣколко души избраници, Парижкитѣ градски съветъ образува и окръжния съветъ на Сена. Ето защо подобни примѣри за насъ не сѣ заразителни. Ние искаме да държимъ смѣтка за нашитѣ мѣстни условия; и, държейки смѣтка за тия мѣстни условия, азъ съмъ убеденъ, че вие ще признаете — и отъ практиката, която съществува отъ 1922 г. насамъ се вижда това — че всички тия подраздѣления на райони сѣ изкуствени, че гражданинътъ още не

се е срастналъ съ тѣхъ, не ги смѣта естествени, още ги смѣта за изкуствени, а и самата централна властъ още не може да ги смѣта за свои органи, за естествено проявление въ живота на общината. Тѣ се явяватъ едно изкуствено подраздѣление, направено по законодателенъ редъ. Заради това, даже и министърътъ на вътрешнитѣ работи не имъ създава никаква работа — той ги суспендира и занепредъ вече нѣма да има районни кметства, а ще има 6 избирателни райони безъ районни кметства, и 4 кметски намѣстници, които, било избирани отъ общинския съветъ, било назначавани отъ кмета, сѣ все намѣстници, и не сѣ нищо друго, освенъ комисари. Следователно, тия намѣстници нѣма да отговарятъ на нуждата за самоуправление на София, но ще иматъ свършено друго предназначение; тѣ ще изпълняватъ не функциитѣ на представители на самоуправлението, не въ миниатюръ общински съветници, но, както въ законопроекта е казано, ще бѣдатъ кметски намѣстници. Въ самия законопроектъ функциитѣ на тия кметски намѣстници не сѣ опредѣлени; той предоставя право на кмета сѣ отдѣленъ правилникъ да създаде работа на тия комисари.

Г. г. народни представители! Ако действително се премахватъ районнитѣ кметства и се назначаватъ само комисари, тогава питамъ: каква нужда повелява да останатъ 6 избирателни колегии? Защо трѣбва софийскитѣ избиратели да се повикватъ да гласоподаватъ въ тия вече унищожени райони, безъ да избиратъ свои районни съвети, безъ да има районни кметства? Защо тия избиратели, които ще пращатъ съветницитѣ си направо въ централния общински съветъ — занепредъ нѣма да има централенъ съветъ, а ще има единъ единичкъ общински съветъ отъ 30 души — да се подраздѣлятъ на нѣколко избирателни райони, защото тѣ да гласуватъ въ отдѣлни избирателни колегии не за всичкитѣ 30 души, а едни да избиратъ по 6, други по 5, а трети по 4 съветника? Това раздѣляне е изкуствено и азъ бихъ го назовалъ съ същинското му име: това е избирателна геометрия, а не техника на закона, както въ миналото нѣкои искаха да подхвърлятъ, за да оправдаятъ съществуването на районнитѣ кметства. Никаква друга целъ не се гони, освенъ по този начинъ, чрезъ тая избирателна стратегия, да се преиначи вотътъ на избирателя, да не се получи оня резултатъ, който би се получилъ, ако биха гласували и въ София така, както гласуватъ въ Пловдивъ, въ Русе, въ Плевенъ — всички избиратели за цѣлата общинска листа. Съ други думи това е, по единъ ловѣкъ начинъ, фалшифициране вота на избирателя чрезъ създаване изкуствено на секции. Именно, тази опасностъ на законопроекта е въ разрѣзъ съ принципитѣ на самоуправлението, които сѣ осветени отъ нашата конституция. Тая особеностъ на законопроекта е продиктувана отъ партийна смѣтка на управляващитѣ, които иматъ интересъ по такъвъ начинъ да могатъ да добиятъ болшинство въ общинския съветъ, но тя далечъ нѣма да удовлетвори нуждитѣ на Софийската община. А пъкъ, г. г. народни представители, не е мѣчна работа за избирателя да си напише единъ листъ съ имената на 30 или 40 или 50 души съветници. Тукъ въпросътъ не е за 100 или повече съветници, за да се направи сериозното възражение, че най-първо трѣбва да се напишатъ имената на съветницитѣ на една толкозъ голѣма хартия и че това съставлява едно затруднение въ гласуването. За избирателитѣ въ София — които въ голѣмата си частъ сѣ разпредѣлени въ партии и които, колкото и да говоримъ, че общинитѣ иматъ само стопански функции, нѣма да предпочетатъ мѣстнитѣ безпартийни кандидати предъ партийнитѣ — не би представлявало никакво затруднение да напишатъ имената на 30, 40, 50 или 60 кандидати въ листата, по простата причина, че всѣка една партия може да си изготви листа изъ срѣдата на своитѣ хора, като знае предварително колко отъ тѣхъ разчита да преминатъ презъ съвета, и да поведе агитация въ името на своята програма и на своитѣ кандидати.

Азъ не поддържамъ, че е веско съображението, че само когато има представители отъ крайнитѣ квартали, тогава общината ще се загрижи и за интереситѣ на тия квартали. Безъ съмнение, крайнитѣ квартали сѣ въ едно мизерно състояние, въ сравнение съ онова, което се дава за центъра. Безъ съмнение, кандидатитѣ на партиитѣ въ не малко случаи се взематъ не толкозъ изъ срѣдата на крайнитѣ квартали, а изъ срѣдата на кварталитѣ, които сѣ по-близко до центъра; но ще се съгласите, че София политически е толкозъ напреднала, щото тѣзи въпроси не сѣ решаващи за избирателя. Все пакъ избирателтъ търси политика и въ общинскитѣ избори. И тамъ, където намѣри, че дадена партия или дадена политика би задоволила неговитѣ интереси, той ще предпочете тая партия, а пъкъ тя, за да направи да гласуватъ повече избиратели за нея, може би ще намѣри смѣтка да смѣни нѣкои

отъ своитѣ кандидати и да предпочете да бждатъ тѣ изъ крайнитѣ, за да улесни своята агитация. Погрѣшно е, следователно, да се мисли, че само когато въ общината нахлѣтатъ представители отъ крайнитѣ, тогава центърътъ ще се сепне и ще се замисли да подобри тѣхното положение.

Ето защо азъ моля народното представителство да възприеме този възгледъ не само да се премахнатъ районнитѣ кметства, но и да се създаде отъ София една единичка колегия. И мога да кажа, че това не е било мнението само на насъ, социалиститѣ, въ миналото; това е било мнението на почти всички партии.

Д. Нейковъ (с. д): И на сегашния министъръ на вътрешнитѣ работи.

К. Пастуховъ (с. д): За да нѣма самооплюване, изневѣра и натякване, азъ бихъ искалъ преди всичко отъ г. г. министритѣ да бждатъ последователни на своитѣ думи. Азъ си дадохъ трудъ да разгърна стенографскитѣ дневници, защото сѣтамъ, че въпросътъ тукъ не е да си говоримъ единъ на другъ и да се убеждаваме. Толкова много е говорено по всички въпроси, свързани съ Столичната община, щото по-важно е сега да си припомнимъ, кой какво е поддържалъ вчера по въпроса, за да искаме отъ него да бжде последователенъ на думитѣ си днесъ.

Г. Гиргиновъ е ималъ случай да говори презъ 1922 г. по редица въпроси, свързани съ тогавашния законопроектъ за Столичната община. Въ речта си той е заsegналъ сѣщо въпроса за създаването на райони, на квартали, и се е обявилъ решително противъ тѣхъ. Той пита: (Чете) „Кое ще бжде запазено за единъ и другъ общински съвети?“ — думата е за районитѣ — „Никаква територия нѣма установена и не можете да я установите. Съ това само ще се замѣглятъ работитѣ, ще се внесе бацилътъ на разложението, на недовѣрието въ общината. Тѣй че прокарването на това положение е единъ актъ реакционенъ“. Днешниятъ министъръ г. Гиргиновъ е казалъ тогава, че това е единъ актъ реакционенъ, както е казалъ това и за много други ваши (Сочи земледѣлцитѣ) актове, които сте прокарали презъ Народното събрание. Г. Гиргиновъ не би могълъ да ми възрази, че неговата дума въ онова време се е отнасяла до други реакционни положения въ законопроекта, за да го нарече извънконституционенъ, антинароденъ паметникъ на реакция. Защото, ако се сравни неговата речъ, ще се види, че той е засегналъ всички въпроси, включително и въпроса за новитѣ квартали и за новия начинъ на избиране, и всички тѣ сѣмъ създали убеждението, че законопроектътъ е антиконституционенъ, ударъ противъ самоуправлението и, следователно, като реакционенъ, трѣбва да се отмѣни.

Азъ имамъ право да кажа на този представител на Демократическата партия, който по такъвъ начинъ се е изказалъ презъ 1922 г., сега, когато му се е отдало случая презъ 1932 г. да ни сезира, като министъръ, съ единъ законопроектъ за Столичната община, да приведе думитѣ къмъ дѣлата и да направи това, което е искалъ въ онова време.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. Пастуховъ! Неправилно тълкувате. Тогава имашме една друга организация на райони отъ онай, която има днесъ въ законопроекта.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ мисля — достатъчно ясентъ бѣхъ — че внесенитѣ въ онова време законопроектъ претърпѣ още тогава нѣкои измѣнения. Па и отъ онова време досега на нѣколко пѣти той е претърпѣлъ измѣнения. Но има една сѣщностъ, която си е останала, и тази сѣщностъ е и по въпроситѣ за избирателнитѣ колегии.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Сѣщността е, че има единъ общински съветъ за цѣла София.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ мисля, че това е не само Ваше мнение, а мнение и на Демократическата партия.

Д. Икономовъ (раб): Въ оппозиция, обаче.

К. Пастуховъ (с. д): Г. Мушановъ е ималъ случай да се изкаже по въпроса, който специално азъ засѣгамъ, презъ 1926 г. и да поиска изрично да се гласува формулираното отъ него предложение: „София да бжде една единичка колегия; да се върнемъ къмъ старата система — София образува една колегия“. Председателстващиятъ Камарата тогава, г. Петъръ Тодоровъ, гласува и обявява: „Меншество“. Мисля, че г. Мушановъ, днешенъ пръвъ министъръ, изразява мнението на Демократическата партия. Азъ съжалявамъ, че той не е тукъ, за да му припомня

държаната речъ, която въ туй отношение е доста интересна и неговитѣ възгледи напълно приподписвамъ. Ще ми позволите, понеже г. Гиргиновъ ми направи възражение, да процитирамъ нѣкои части отъ нея, за да видите, че азъ не я предавамъ погрѣшно, а че съмъ изразилъ онова, което на времето си и самъ г. Мушановъ, не като министъръ, а като народенъ представител-оппозиционеръ, е изказалъ отъ трибуната на Народното събрание. Специално г. Мушановъ е повдигналъ въпроса за избирателнитѣ колегии, които се създаватъ въ София — не само въпроса за районнитѣ кметства, за районнитѣ общински съвети, за функциитѣ на едно мѣстно самоуправление въ рамкитѣ на общината, но и за начина на избирането. Г. Мушановъ припомня, че той и неговата партия презъ 1908/1909 г. сѣмъ създали пропорционалната система за общинитѣ и намира, че нейната смисълъ е въ поддържането на малцинствата. Отъ тукъ той свързва въпроса и съ избирателнитѣ райони въ Софийската община, и намира, че тѣ сѣмъ единъ ударъ на пропорцията и затова се обявява противъ тѣхъ. Съ разпредѣлението София на районни кметства пропорцията, доколкото тя може да бжде срѣдство на представителство, се убива. Ако София съ 30 хиляди избиратели бжде една избирателна колегия, то партията, която получи 3—4 хиляди гласа, ще има 3—4 мандати, но като се раздѣли на райони, въ които да има по 5 хиляди избиратели, гласовѣтъ на тази партия може така да се разпрѣснатъ, щото тя най-накрая да не получи нито единъ мандатъ. Трѣбва да знаете — продължава г. Мушановъ — че най-големитѣ машиниции, които сѣмъ ставали съ избирателното право, сѣмъ ставали съ нареждането на избирателнитѣ колегии. Азъ питамъ това Народно събрание, което е демократично, какъ може да търпи такова явно и жестоко посегателство върху принципа на пропорцията? Защо ни е тя като принципъ, когато въ сѣщностъ съ техниката, по която ще уреждаме изборитѣ, парализираме съвършено този принципъ? Да се съвмѣсти принципътъ на пропорцията съ двойното представителство — това бѣше плодъ само на една глава, като тази на Стамболийски. Понеже Стамболийски знаеше, че не е въ състояние да вземе общинския съветъ въ София по никой начинъ, той поиска, чрезъ малкитѣ райони и крайнитѣ, да си създаде едно болшинство. Макаръ районнитѣ кметства да сѣмъ дали добъръ резултатъ, ние можемъ да наредимъ едно единичко кметство при старата пропорционална система. И сега районнитѣ кметства сѣмъ старитѣ комисарства, които извършватъ само, както другаде става, актове на регистрации. Най-хубавото е, нека да се върнемъ къмъ простото, къмъ онова, което съдържа въ себе си една правота — София да представлява една колегия за себе си. Тя не е конгломерация като Парижъ.

Ето това е казалъ днешниятъ министъръ-председател. Нѣма какво повече да добавя къмъ тази хубава аргументация въ защита както на пропорционалната система, тѣй и на непосредственото избиране при една единствена колегия отъ столица София.

Н. Пждаревъ (д. сг): Кога го е казалъ?

К. Пастуховъ (с. д): Казалъ го е въ 1926 г.

Н. Пждаревъ (д. сг): При коригирането на закона.

К. Пастуховъ (с. д): Да, при коригирането на закона.

Това сѣщото е казалъ по-късно, презъ 1929 г., другъ представител на Демократическата партия — г. Орошковъ — който, като насъ, се обявява противъ това раздѣление на избирателни секции — не само на районни кметства — и който пледира за една единствена колегия.

Г. г. народни представители! За мое щастие, не само демократическитѣ министри сѣмъ за една единствена колегия. По тоя въпросъ е ималъ случай да се изкаже презъ 1922 г. и сегашниятъ министъръ на желѣзницитѣ г. Костурковъ. По тоя сѣщия въпросъ презъ 1929 г. е ималъ случай да се изкаже и представителътъ на Национал-libералната партия въ сегашния кабинетъ г. Георги Петровъ, който въ речта си на стр. 2123 отъ стенографскитѣ дневници на Народното събрание казва: (Чете) „Азъ не говоря за пагубното влияние, което ще има върху развитието на София отъ това, че изборитѣ ще ставатъ по райони“. Тѣй че не е дума, както погрѣшно иска да ме разбере г. министърътъ на вътрешнитѣ работи, за районни кметства, но за избиране по райони. Съ други думи, г. Петровъ иска да каже онова, което твърди г. Мушановъ, а именно, че най-разумното, най-полезното би било София да представлява, както е било до 1922 г., една единичка колегия.

Г. г. народни представители! Какъв е смисълът, като отмахвате районните кметства, като турите четири комисарства, да продължава и занапред дѐлението на 6 избирателни околии и да призовавате избирателите да гласуват, едни за 6, други за 5, а трети за 4 кандидати, а не за 30, или за 40, или за 50 кандидати, колкото би било угодно да се постави числото на съветниците във Софийската община? Азъ не пледирамъ предъ васъ, щото непременно да се вземе за норма количеството на населението, както е въ провинцията, въ малките градове. Може да се държи смѣтка за това обстоятелство, че въ София, като голѣмъ градъ, съ 200.000 и повече население, трѣбва на повече население да се падне единъ съветникъ: вмѣсто, да кажемъ, 70 или 80 души съветници, колкото би следвало да се избиратъ въ София, тѣхниятъ брой да не бѣде повече отъ 50 души. Но азъ решително се опялвамъ противъ това, да се раздѣли София на избирателни колегии. Тукъ е вече смѣтката на управляващия — да превземе по единъ ловък начинъ изборитъ и да тури въ общината представители предимно отъ правителствената партия — съ други думи, да се оправдае онова обвинение, което хвърляте къмъ вашитѣ председственици и което е било традиция на нашето самоуправление: винаги управляващата партия да гледа да добие мнозинство въ съвета. Следователно, искаме ли ние София действително да има едно самоуправление, каквото тя заслужава, и да води една политика социална, финансова, въ духа на новото време, да отговори на новитѣ нужди, трѣбва да се освободи отъ всички тѣзи, признати отъ мнозинството отъ насъ за реакционни, положения, и да оставимъ София да избира, както избиратъ всички наши градове, като една колегия, своитѣ общински съветници. Това е най-отговорно на принципитѣ на самоуправлението и то би оправдало думитѣ на голѣма частъ отъ г. г. министритѣ, които, въ качеството си на опозиционери, сѣ застъпвали за този принципъ, който азъ имамъ честта да развия предъ васъ. Не стане ли това измѣнение, трѣбва да изповѣдамъ тукъ, че и новиятъ законъ ще нанесе съществень ударъ върху нашето самоуправление, колкото и да се дава видъ, че съ нѣкои измѣнения той внася нововъведения и прави крачка напредъ отъ съществуващото досега положение.

Най-накрая, г. г. народни представители, азъ искамъ да се спра и на чл. 26 отъ законопроекта. Не разбирамъ защо трѣбва да се продължи мандатътъ на седмочленната комисиия до септемврий 1932 г., т. е. повече отъ половинъ година София да се управлява отъ една седмочленна комисиия. Това е скандалъ; то е противно на самоуправлението на общинитѣ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Но е съобразно съ принципа на законопроекта!

К. Пастуховъ (с. д): Въ никой случай ние не бива да се отдѣляме отъ това начало, прокарано въ нашия законъ за градските общини, че следъ разтурването на общинитѣ, въ течение на единъ месецъ трѣбва да бѣдатъ произведени новитѣ избори. Тричленнитѣ или седмочленнитѣ комисиии не сѣ органи на самоуправлението, тѣ сѣ аномално явление и могатъ да бѣдатъ тѣрпѣни за едно кѣсо време, а не да имъ се даде възможностъ, неконтролирани отъ избирателя, безъ да иматъ неговото доверие, назначени отъ централната властъ, да дирижиратъ работитѣ на общината въ течение на 7 месеци. Това не е нищо друго, освенъ да се явятъ органи на централната властъ и чрезъ познатитѣ партизански срдѣства да нагласятъ избирателната машина чрезъ обещания и по други познати, известни на всички ви начини, за да могатъ да спечелятъ изборитѣ въ края на седмния месецъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): И нови начини, които ще си измислятъ.

К. Пастуховъ (с. д): Това е едно право на злоупотрѣбление, което издава сѣщинскитѣ мотиви на внесения законпроектъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Тѣ не се криятъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не съмъ, както го казахъ и въ началото на речта си, поддржжикъ на днешния общински съветъ или на неговото кметство. Още при гласуването на закона отъ 1929 г. азъ съмъ се изказалъ противъ него, а и оттогава досега не съмъ ималъ случай да похваля — защото нѣма такива дѣла — дейността на общинския съветъ. Но азъ държа смѣтка — и, чини ми

се, народното представителство трѣбва да държи смѣтка — не само за една лоша практика, но за едни принципи, които сѣ легнали въ духа на конституцията и които ние сме длъжни да пазимъ. Тѣ не сѣ само форми, тѣ не сѣ само марчета хартии, които могатъ да бѣдатъ скжсани отъ всѣки едно, който разполага въ дадения моментъ съ държавната или общинската сила. Колкото и да съзнаваме, че тѣзи принципи, идеи, параграфи конституционни нѣматъ фактическо приложение, и колкото и нашата практика да е далечъ отъ теорията, ние не можемъ, ние не смѣемъ, ние не бива да направимъ тази концесия на мръсната действителностъ, за да погизимъ още повече принципитѣ, които и безъ това сѣ загубили стойностъ въ нашето общество. Напротивъ, наша длъжностъ, като законодатели, като хора на напредъка, е: да тачимъ тѣзи принципи и тѣзи идеи и, докожкото зависи отъ насъ, да ги обличае все повече въ една съвършена форма и да трѣбуваме отъ насъ си, отъ властъ, ако искате и отъ обществото, да се движи въ рамкитѣ на тази форма.

Този е естествениятъ пътъ на една съвременна демократия, която не само на думи, но и на дѣло иска да скжса както съ революционни замашки, тъй също и съ партизански стремежи и поплзновения.

Може да има и има такива хора, каквито сѣ нашитѣ колеги, комуниститѣ, които се надсмиватъ надъ формитѣ. Но и тѣ не сѣ прави, защото когато ги докондиса, когато се извърши неправда върху тѣхъ, тѣ, които знаятъ, че конституцията е била „парче хартия“ и че нейното приложение зависѣло само отъ фактическото отношение на силитѣ въ дадено общество, тѣ също така и тукъ, и предъ обществото се застъпватъ за приложението на това „парче хартия“ и на параграфитѣ, които сѣ писани върху нея.

Р. Рангеловъ (раб): (Възражава нѣщо)

К. Пастуховъ (с. д): Имате право, г-да, да се застъпвате и да искате да се прилагатъ законитѣ и конституцията спрямо всички български граждани.

К. Русиновъ (раб): Но ние не върваме, както вие вървате, че тѣ се прилагатъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ тамъ не ви критикувамъ. Азъ ви критикувамъ въ друга посока: че вие вървите изъ погрѣшенъ пътъ, като искате отъ вашитѣ противници въ името на конституцията да мѣрятъ по отношение на васъ съ законна и конституционна мѣрка, но вие винаги отричате конституцията и искате да замѣрите съ насилие и тероръ всички ваши противници. Конституцията, законитѣ, свободитѣ не могатъ да бѣдатъ инструментъ за насилие и за тероръ.

П. Фенерковъ (раб): Днесъ има и тероръ, и насилие, и отнемане правата на българскитѣ граждани.

К. Пастуховъ (с. д): Вие имате интересъ да стѣпите, както всички, на легална почва. Ваша работа е, ако не стѣпите — вие не сте прави тамъ. Вѣрно е, азъ държа на легалността и на конституционнитѣ форми, които за менъ сѣ неразривно свързани съ съществото. За менъ нѣма съдържание безъ форма, но на формата трѣбва да влѣмъ съдържание. И затова азъ искамъ и се боря и критикувамъ правителството, когато то, ужъ въ името на конституция, на самоуправление, на законъ да ни създаде нѣщо ново, ржководено отъ партизански съображения, иска да обърне законодателната властъ въ инструментъ на своята практика.

За мене, който съмъ противникъ на Софийската община, на нейната политика отначало и докрай, не е важенъ само аргументътъ, че тя трѣбва да бѣде разтурена, защото е вървѣла и управлявала въ разрѣзъ съ интереситѣ на общината, защото е злоупотрѣблявала съ довърнето на избирателитѣ или защото още навремето, когато се произвеждали изборитѣ, не е имала това доверие, тъй като народната воля не е била изразена свободно и законно. Вие, г-да, ще бѣдете по-прави, ако държите на легалността. Вие опитахте — това не е тайна за насъ — всички срдѣства доброволно да разтурите общинския съветъ и, когато не можяхте, внесохте законопроекта за разтуряне на Софийската община. Това възмуцава моята съвѣст. Азъ не мога да законодателствувамъ за отдѣленъ случай, да се разтуря една или друга община, ако ще би тая община, както вече казахъ, да не е извършвала народополезни дѣла. Този пътъ е хлъзгавъ, основата му е една политика, че противникъ не може да се държи не защото я зле управлява, а защото

е противникът. И съ училищното настоятелство вие не можяхте да мелете брашно. И там имаше тълкуване на закони, на параграфи, пренасяне въпроса по инспекции, издаване на заповеди за разтурянето му, назначаване на нов състав на комисията, суспендиране на заповедите, повръщане на въпроса за ново разглеждане! Каква е тая игра с самоуправлението в нашата страна?

Н. Пждаревъ (д. ср): Не е игра, а подигравка.

К. Пастуховъ (с. д): Да. Това е едностранчиво гледане на работите. Ние не сме от вчера, за да не знаем смисъла на тези маневри и на тези „доброволно“ подавани оставки. И затова аз бих гласувал охотно един член въ законопроекта, който би забранил на всеки, който „доброволно“ си е подал оставката, да участва във втория общински съвет или във тричленната комисия, която ще се назначи след разтурването на съвета.

Н. Алексиевъ (з): Това демократично ли е?

К. Пастуховъ (с. д): Демократично е — нѣма да има игра с самоуправлението на общината. Най-после, да ви кажа, който е избран за общински съветник, той не бива да се бои от стражаръ и от актъ, за да си подава „доброволно“ оставката; той трѣбва да стои на позициите си, съ рискъ да бѣде преследванъ. Ако желае да дезертира, съ това той доказва, че е недостоеенъ вече да бѣде избранъ повторно за съветник и представител на дадена община.

А. Аврамовъ (з): Ще Ви допълня, г. Пастуховъ, за да бѣде точно и ясно. И оная партия, която на 9 юний се е продала за мандати, и ония депутати, които сѣ се избрали на 9 юний и сѣ се продали, да не бѣдат втори път избирани вече. (Смѣхъ и ржкоплѣския отъ земледѣлците)

К. Пастуховъ (с. д): По-долу е отъ достойнството ми да отговарямъ на такива глупави нелепости! (Ржкоплѣския отъ сговористите)

Нѣкой отъ земледѣлците: Тежко се чува! (Оживление)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Ще чакамъ отъ васъ да прокарате туй законоположение и ще го гласуваме. Повече нѣмамъ какво да ви отговоря! Но същността на въпроса си е пакъ тази. Вашите апострофи нѣма да ме смутятъ.

Т. Тонковъ (з): Когато вие гласувахте съ две рѣше измѣнения на избирателния законъ на тези (Сочи сговористите), тогава какво бѣше?

К. Пастуховъ (с. д): Каквото съмъ гласувалъ, то е ставало публично, мотивирано, и азъ имамъ куража винаги да го оправдавамъ. Разбира се, азъ не съмъ следвалъ вашите позиции и вие не можете да искате отъ мене, като социалистъ, да имамъ вашата концепция. Тамъ можемъ да се различаваме. Вие трѣбва да правите разлика въ това отношение. Но да бѣдемъ последователи на себе си и да се мотивираме въ вота си — това е било винаги въ нашата душа, въ нашето сѣждение. Въ нищо не можете да ни укорите, освенъ въ това, че ние не сме били на вашия умъ всекиго, и нѣма да бѣдемъ, както и вие нѣма да бѣдете на нашия. (Възгрявания отъ земледѣлците)

Прочее, г. г. народни представители, чл. 26 отъ законопроекта е единъ ударъ върху самоуправлението на общината. Той е продължение на оная практика, която искате да осѣлите всички вие, като противна на самоуправлението. Азъ не мога да водя вашата политика — когато съмъ въ оппозиция, да искамъ да се премахне законътъ. Защото и вашите земледѣлци бѣха противъ измѣнения въ 1929 г. и застъпваха позициите, които ние изнесохме. Тогава, може да се каже, оппозицията бѣ единна въ схващанията си по отношение на закона. Но за васъ е много лесно да ми възразите; вие сте готови да дезавуирате всеки единъ, който е говорилъ по предмета, и да кажете: „Той не представлява нашето мнение“. Това е разликата между васъ и насъ.

Но, като имате предъ видъ, че, въ оппозиция, както г. Гиргиновъ, тъй и г. Мушановъ, тъй и г. Костурковъ, тъй и г. Георги Петровъ, па и земледѣлците — кое крило да го нарека не зная — презъ 1926 и 1929 г. всички вървѣха изъ нашия пътъ, тогава не е ли логичното заключение

ние това: г-да, скжсайте окончателно съ единъ законъ, признатъ отъ всички ни за реакционенъ, повърнете се, както искаше г. Мушановъ, къмъ старото, и създайте отъ София една-единичка колегия, както това е въ останалите градове на България. (Ржкоплѣския отъ социалдемократите)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Асенъ Бояджиевъ.

А. Бояджиевъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Най-често измѣняваните закони у насъ сѣ избирателните закони и законите, които се отнасятъ до устройството на държавата. Но въ последните години тия измѣнения въ казаните закони вземаха особено бързъ темпъ. Още веднага следъ войната земледѣлското правителство създаде специаленъ законъ за Софийската община. Тогава то се аргументираше така: понеже Софийската община е столица, тя принадлежи не само на софиянци, а на цялата страна и, следователно, правителството е, което преди всичко трѣбва да я управлява, а не софийските граждани и Софийскиятъ общински съветъ. Сговорътъ, недоволенъ отъ тоя законъ, внесе въ него известни измѣнения, а ето сега че и Народниятъ блокъ, съ участието пакъ на земледѣлците, е недоволенъ и отъ втория законъ за Столичната община и внася на разглеждане трети законъ. Това е, както виждате, третото измѣнение вече, което се иска да се направи въ закона за Софийската община. Но наскоро мина тукъ и другъ единъ законъ — тоя бѣше законътъ за измѣнение чл. 35 отъ закона за градските общини.

Въ каква посока сѣ движили тия измѣнения? Първо, въ посока на засилване централизма и отнемане и последната сѣнка отъ автономия и самоуправление на общините и на по-низките звена отъ държавния апаратъ; и, на втора линия, въ ограничаване избирателните права на работниците и останалите трудящи се. Тоя законопроектъ, който сега ние разискваме, макаръ и въ неговите мотиви да се говори, че той държи смѣтка за принципите на общинското самоуправление, сѣщо така, както и досегашните закони отъ тая област, иде да донесе точно противоположни резултати, а именно — ограничава самоуправлението на Софийската община и отнема на една голѣма частъ отъ гражданите частъ отъ техните избирателни права, собствено казано, ограничава правата на работническото и трудащо се население въ София. Фактически сѣ тоя законопроектъ, както ще видите отъ цифрите, които ще ви дамъ, се въвежда гласуване по съсловия — различните квартали, които сѣ населени съ различни населения по социалното си положение, иматъ и различни права.

Вземете първия районъ, който е центърътъ на града, където живѣе преди всичко крупната буржоазия; той има 8.812 избиратели и, споредъ настоящия законопроектъ, въ него ще се избиратъ 5 общински съветници, или на всеки 1.762 избиратели се пада единъ съветникъ. Въ третия районъ, който се състои отъ Коньовица, Булина-ливада и частъ отъ Ючъ-бунаръ — въобще тамъ, където преди всичко живѣе работническото население — съ 14.150 избиратели, се избиратъ 6 общински съветници, или на всеки 2.358 избиратели се пада по единъ съветникъ. Явно е, отъ съпоставянето на тия цифри, че работническото население въ Ючъ-бунаръ фактически има по-малко права, отколкото буржоазното население въ центъра на града, въ първия районъ.

А. Кантарджиевъ (д): Я кажи за втория районъ?

А. Бояджиевъ (раб): Въ втория районъ при 12.680 избиратели се избиратъ 6 общински съветници. Виждате, че и вториятъ районъ, който закача малко отъ Ючъ-бунаръ и една частъ отъ центъра, е сѣщо така онеправданъ, но е малко повече облагодетелствуванъ, отколкото третия районъ. Така е и съ другите райони. Колкото по-къмъ края на града е районътъ, толкова по-малко общински съветници избира.

При това положение, при тия цифри, които абсолютно никакъ не може да опровергае, защото сѣ цифри официални, взети отъ книгата на Софийската община, азъ ви питамъ: не се ли въвежда фактически едно раздѣляне на софийското население на съсловия — първо съсловие въ центъра на града, което е привилегировано, и второ съсловие въ краищата на града — въ Коньовица, Булина-ливада и пр. — което е онеправдано.

Но не е само това. Разбира се, че и по досегашния законъ правата на работниците бѣха сѣщо ограничени. Азъ трѣбва да ви кажа и следния фактъ. Въ сегашния

Софийски общински съвет сме само двама представители на Работническата партия — азъ и другарът Трифонъ Кръстевъ. Докато ние сме избрани съ по 3.000 гласа всъчки единъ, или двамата съ 6.000 гласа, всички останали съветници сж избрани съ по 800—900 гласа, сир., съ три пѣти по-малко гласове, отколкото насъ. Така че азъ съвсемъ не смѣтамъ, че досега действащиятъ законъ е съвършенъ и че той е зачиталъ правата на работническата класа.

Но вие сега отивате още по-далечъ. И азъ трѣбва да кажа тукъ, че като се намалява числото на съветниците отъ всъчки районъ, най-много се намаляватъ съветниците, избирани отъ третия районъ — отъ 8 ставатъ 6, когато съветниците отъ другитѣ райони сж намалени съ по единъ.

Но не е само това. Има още редица други постановления въ законопроекта, които показватъ именно, че се отива къмъ единъ централизъмъ по подобие на централизма, въведенъ сега въ Италия, именно фашистския централизъмъ. (Смѣхъ)

И. Драгойски (д): Но въ Русия е по-голямъ.

А. Бояджиевъ (раб): Въ Русия централизъмътъ е обретенъ — почва отдолу и отива нагоре и затуй се казва демократически централизъмъ (Смѣхъ), за разлика отъ централизма, който имате тукъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ама по ваше название „демократически“!

А. Бояджиевъ (раб): Ако искате, да ви държа една лекция върху съветската система, за да я разберете, но сега нѣмамъ време. Ако ми позволите, и сега мога да приказвамъ, но ще почнете да крѣкате и да скачате.

Н. Алексиевъ (з): Малкъ си още.

А. Кантарджиевъ (д): Далечъ си още, за да можешъ лекции да четешъ.

А. Бояджиевъ (раб): На какво се дължатъ тия реакционни измѣнения въ закона за Столичната община и въ законитѣ по устройството на българската държава въобще? Преди всичко това се дължи на по-високото ниво на класовата борба въ нашата страна. Не съмъ отъ ония, които ще си обяснятъ, и въобще нашата група не може да си обясни тия измѣнения съ личнитѣ качества на министритѣ, които внасятъ тия законопроекта, или пъкъ съ качествата на партиитѣ, които стоятъ задъ едно правителство.

И. Драгойски (д): Я тегли всички ни подъ единъ знаменателъ!

А. Бояджиевъ (раб): Ако сега бѣше министъръ на вътрешнитѣ работи г. Пастуховъ, ако той стоеше на министерската маса, сигурно и той щѣше да внесе такъвъ законопроектъ, какъвто внася сега г. Гиргиновъ.

Д. Нейковъ (с. д): А Сталинъ, ако бѣше на министерската маса, какъвъ законъ щѣше да внесе? (Смѣхъ)

А. Бояджиевъ (раб): Азъ не се съмнявамъ въ това. Единъ пътъ, щомъ се съгласишъ да стоишъ начело на буржоазната държава, ти трѣбва да се съгласишъ да направишъ всичко възможно, за да водишъ успѣшно класовата борба на буржоазията срещу пролетарията.

Д. Нейковъ (с. д): А въ Русия една клика диктаторства надъ пролетарията.

А. Бояджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Ние не си правимъ илюзии. Ние си обясняваме нѣщата така, както сж въ действителностъ, гледаме на тѣхъ право въ очитѣ и съ замазване никога не си служимъ. И съвършено правъ е г. Мушановъ, когато ни обяснява днешната демокрация. Разбира се, тогава, когато буржоазията бѣше една прогресивна класа, тогава, когато тя действително строеше, тогава, когато тя градѣше, развиваше, усиляше производството, тогава тя можеше да има, както имаше и при буржоазната революция, подкрепата даже на самата работническа класа; тогава тя можеше да си позволи тоя луксъ, да даде широки права на всички граждани на държавата. Сега, обаче, когато буржоазията е една реакционна класа, сега, когато капитализмътъ гние, когато той се разтърсва отъ една страшна, смъртна криза,

буржоазията ликвидира съ всички труфила на буржоазната демокрация; тази демокрация се преражда вече и добива образа на фашизъмъ и диктатура. Така ние си обясняваме въпроса.

Но въ сѣщото време това не ще рече, че ние, работническата класа, ще си скрѣстимъ ръцетѣ и нѣма да се боримъ противъ тѣзи измѣнения на законитѣ и противъ това окончателно превръщане на всички звена отъ държавата въ органи на фашистката диктатура. Защото, колкото и да сж малки правата, които ние имаме по съществуващитѣ закони, ние ще ги използваме, ние ще воюваме за тѣхъ, ще ги пазимъ и ще искаме тѣхното разширение.

Освенъ това постановление, което азъ ви посочихъ, за районнитѣ кметства, има въ законопроекта и други постановления за фактическо ограничение избирателнитѣ права на гражданитѣ. Това би се избѣгнало, ако се премахнѣха изборитѣ по райони, ако ние имаме София като една избирателна колегия. Въ такъвъ случай не може да има никакъвъ споръ, че щѣме да влѣземъ въ софийския общински съветъ не двама, колкото влѣзохме въ миналитѣ избори, а щѣме сигурно да влѣземъ най-малко 5 или 6 души, а при едни нови избори, произведени при една колегия, ние, работническата класа, можемъ да вземемъ близо половина отъ общинскитѣ съветници въ София. И това е главниятъ аргументъ, главниятъ мотивъ, който е накаралъ г. министра да внесе този законопроектъ. Той иска да запази Софийската община отъ пристъпа на трудящитѣ се. Обаче ние дължимъ да заявимъ тукъ, че нищо не е въ състояние да спре борбата на работническата класа. Вие можете да отидете даже по-нататъкъ — азъ ще се спра и на това, когато дойда да говоря по въпроса за цѣлта — можете да разтурите даже и Работническата партия, и независимитѣ синдикати, и всички легални работнически организации, можете да засилите колкото щете терора — безспорно, това ще бѣде прѣчка въ пътя на борбата на работническата класа, но въ никакъвъ случай вие не можете да спрете тая борба. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ) И съвършено правъ бѣше въ едно отношение представителътъ на македонцитѣ, когато обясняваше борбата на македонския народъ съ режима, който съществува въ Югославия. Тамъ ставатъ тѣзи работи, тамъ македонскиятъ народъ се бори, защото е заробенъ. У насъ работническата класа се бори, защото е заробена.

Н. Алексиевъ (з): Сега работницитѣ не ржкоплѣскаатъ.

А. Бояджиевъ (раб): Не е нужно, не е необходимо.

Отивамъ по-нататъкъ. Друго ограничение, пакъ на избирателнитѣ права на гражданитѣ, това е именно намаляването числото на общинскитѣ съветници отъ 36 на 30. Това е направено пакъ съ смѣтка именно да попаднатъ по-малко работнически представители въ общинския съветъ. А нашата позиция е да бѣде масово представителство; ние искаме единъ съветъ съ масово представителство на трудящитѣ се отъ всички квартали, отъ всички категории.

А. Буковъ (з): Колко души, напр., съветници ако бждатъ, ще бждете доволни — 150, 200? Нѣщо като парламентъ?

А. Бояджиевъ (раб): Когато ние ще ви създаваме закони, или когато ние започнемъ да управляваме, ще ви кажемъ. Но сега дайте да ги направимъ, напр., 100. Защо да не ги направимъ 100?

П. Напетовъ (раб): Въ московския съветъ заседаватъ 2.500 работници. Това се вика демокрация, а не нашето. И 1.000 кандидати има, които могатъ да ги замѣстватъ.

А. Буковъ (з): Вървете тамъ тогава.

Н. Алексиевъ (з): Ама руситѣ сж 150 милиона. Ако направите една смѣтка, ще видите, че 2.500 души сж малко даже — трѣбва да бждатъ много повече.

Г. Костовъ (раб): Москва има 2.800.000 души.

А. Бояджиевъ (раб): Въ чл. 7 си остава сѣщото положение, което имаше и по-рано, а именно, че решенията на общинския съветъ фактически влизатъ въ сила, когато бждатъ утвърдени отъ министра на вътрешнитѣ работи.

Какво значи това? Ако има единъ работнически съставъ на общинския съветъ, той нищо не може да направи, защото всички негови решения могатъ да бждатъ отмѣнени. Ето още едно реакционно постановление, срещу което ние се противопоставяме и искаме то да бѣде изхвърлено отъ законопроекта.

По-нататък. Вие запазвате пакъ 4-годишния мандатъ на съвета. И какво се получава? Азъ ви питамъ: защо вие отъ тая трибуна разправяте, че има недоволство всрѣдъ софийскитѣ граждани срещу сегашния сговористки общински съветъ? Вие твърдите това, защото смѣтате, че сегашниятъ общински съветъ нѣма довѣрието на избирателитѣ. Азъ съмъ напълно съгласенъ. Но тогава къде е гаранцията, че този съветъ, който вие ще изберете и въ който ще иматъ мнозинство партиитѣ на Народния блокъ,...

И. Драгойски (д): Всички ще го изберемъ, не само ние.

А. Бояджиевъ (раб): ... че утре или другиденъ, благодарение на редица обстоятелства и условия, нѣма сѣщо така, като сговористкия общински съветъ, да загуби довѣрието на софийскитѣ избиратели? Разбира се, това ще стане, както стана и съ сговористкия общински съветъ. Но общинскиятъ съветъ не може да бѣде разтуренъ, той ще управлява 4 години Софийската община, въпрѣки недовѣрието на софийскитѣ избиратели! Ние сме за другъ принципъ. За да не могатъ да се превръщатъ общинскитѣ съветници и въобще представителитѣ въ всички изборни учреждения отъ мандатори, отъ пълномощници на своитѣ избиратели въ тѣхни господари, както е сега, ние искаме избирателитѣ да иматъ право всѣки моментъ да отзоватъ своя представител, когато той влѣзе въ разрѣзъ съ тѣхната воля. (Рѣкопѣтскания отъ работницитѣ) Ето това се казва истинска демокрация, пролетарска демокрация, която, г. Драгойски, съществува въ Съветския съюзъ.

И. Драгойски (д): Какъ ще стане това практически?

А. Бояджиевъ (раб): То може да стане много лесно практически. Допустнете, да кажемъ, референдумъ. Вие допускате референдумъ по отчуждаване на имоти, мѣста и пр. Защо не допуснете референдумъ по всички въпроси? Дайте референдумъ по бюджета и по търговетъ. Тогава нѣма да става тоя скандалъ, който имате днесъ въ София — да се строи кланица за 80 милиона лева, когато софийскитѣ безработни не само месо, но и хлѣбъ нѣматъ да ядатъ.

А. Буковъ (з): Ти нѣмашъ представа за тия работи. Какъ ще се управлява Софийската община съ референдумъ? Това не е село отъ 20 души.

А. Бояджиевъ (раб): Тогава нѣма да става този скандалъ — да се строи Рилскиятъ водопроводъ, безъ да е изследвана водата и утре София да бѣде заражена!

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Съ гуша!

А. Бояджиевъ (раб): Защото избирателитѣ ще могатъ да отмѣнятъ решението на общинския съветъ и ще наложатъ такова решение, каквото тѣхнитѣ собствени интереси налагатъ. Вие, обаче, се страхувате отъ това, защото знаете, че много лесно ще се изтъркате, тѣй както правителството на Народния блокъ, което управлява едва нѣколко месеци, е вече почти изтъркано и сте дошли до положение да ви гонятъ отъ селата и да не ви позволяватъ да устроите събрание. И утре тукъ, въ София, макаръ да вземете управлението на общината, вие ще дойдете до положението да ви изгонватъ отъ кварталитѣ и да не ви позволяватъ да направите никакво събрание.

Т. Тонковъ (з): Кажете единъ случай?

А. Кантарджиевъ (д): Кажете единъ случай да е изгоненъ нѣкой депутатъ отъ село.

А. Бояджиевъ (раб): Има случаи.

А. Кантарджиевъ (д): Кажете единъ.

А. Бояджиевъ (раб): Тия случаи се изнесоха въ пресата.

А. Кантарджиевъ (д): Ти си единъ недобросѣдливъ човѣкъ и лъжецъ.

А. Бояджиевъ (раб): Има редица случаи. Напр., въ Елховско е билъ изгоненъ Асенъ Буковъ.

А. Буковъ (з): Това не е вѣрно!

А. Бояджиевъ (раб): И други народни представители отъ Народния блокъ сѣ се оплаквали на наши другари, че

не смѣятъ да отидатъ въ селата, защото селянитѣ отказвали да посещаватъ събранията имъ.

А. Буковъ (з): Г. Бояджиевъ! Готови ли сте на една анкета? Ако се установи, че съмъ изгоненъ на което и да е събрание, азъ ще се откажа отъ мандата си, но ако не се установи — Вие да се откажете отъ мандата си! Готови ли сте?

А. Бояджиевъ (раб): Има ли депутати отъ Народния блокъ, които сѣ били изгонвани отъ селата?

Т. Тонковъ (з): Има, но приемате ли анкетата?

А. Бояджиевъ (раб): Този случай съ г. Буковъ може да не е съвсемъ вѣренъ, но има редица други случаи.

Т. Тонковъ (з): Посочи единъ!

А. Бояджиевъ (раб): Азъ ви моля, г-да, да ме оставите да приказвамъ, защото ще ми изтече времето. Г. подпредседателътъ разреши на г. Пастухова да приказва половинъ часъ повече отъ опредѣленото време, но на менъ не ще позволи нито една минута да говоря повече, затова ви моля да не ме прекъсвате.

А. Кантарджиевъ (д): Никога не си билъ толкова постенъ и бледъ, както си днесъ. Азъ стоя тукъ и те слушамъ какъ изсмуквашъ изъ прѣститѣ си аргументи, които не съществуватъ.

А. Бояджиевъ (раб): Благодаря за твоята преценка, обаче тя не ме интересува никакъ.

А. Кантарджиевъ (д): Не желая да те интересува, защото ти не можешъ да разберешъ моята преценка.

А. Бояджиевъ (раб): Отъ друга страна, г-да, като разширявате правата на кмета, вие фактически въвеждате едноличния режимъ. Самъ г. министърътъ признава това въ мотивитѣ на законопроекта.

А. Кантарджиевъ (д): Защо не говоришъ за разширяването правата на съвета? Защо отминавашъ тия работи?

А. Бояджиевъ (раб): Въ всѣки случай взимате права отъ постоянното присѣствие и отъ съвета и ги давате на кмета.

А. Кантарджиевъ (д): Това не е вѣрно. Цитирай какво се пише.

А. Бояджиевъ (раб): Самъ г. министърътъ въ мотивитѣ къмъ законопроекта казва, че увеличава правата на кмета.

А. Кантарджиевъ (д): Вижъ какво се дава на кмета и какво му се взема, какво се дава на постоянното присѣствие и какво му се взема.

А. Бояджиевъ (раб): Азъ съмъ чель внимателно законопроекта и ще ви цитирамъ отъ мотивитѣ му. Ако ти не си чель мотивитѣ, не съмъ виновенъ азъ.

А. Кантарджиевъ (д): Професоритѣ да ти кажатъ, че има сравнително изучване. Ти не си чель нито стария законъ, нито законопроекта.

Г. Костовъ (раб): Ние четемъ вашия законопроектъ.

А. Кантарджиевъ (д): Четете и стария законъ, за да видите какъ се разширяватъ функциитѣ на съвета и какъ се намаляватъ функциитѣ на постоянното присѣствие.

А. Бояджиевъ (раб): Сега по въпроса за цвѣтнитѣ бюлетини.

А. Кантарджиевъ (д): Асене! Днесъ ти загази! (Смѣхъ)

А. Бояджиевъ (раб): Ти ли ще ме преценявашъ! Ти можешъ да си вършишъ куриерската служба отъ тукъ (Сочи демократитѣ) до тукъ (Сочи сговориститѣ) и да си гледашъ работата.

А. Кантарджиевъ (д): Както ти вършеше шпионската си служба при Сговора.

А. Бояджиевъ (раб): Ти си гледай работата, иначе ще те уволнятъ.

А. Кантарджиев (д): Нѣма да ме уволнятъ — азъ съмъ тукъ на пожизнена служба.

А. Бояджиев (раб): Да ти е хаиряня.

А. Кантарджиев (д): Само че ние те уволнихме, когато дойдохме на власт.

А. Бояджиев (раб): Благодаря! Никога не съмъ изначаванъ, за да бъда уволняванъ.

А. Кантарджиев (д): Благодарихъ! Каква си ти!

А. Бояджиев (раб): По въпроса за цвѣтнитѣ бюлетини. По принципъ ние сме за цвѣтнитѣ бюлетини.

П. Даскаловъ (нац. л): Шукеръ!

А. Бояджиев (раб): Ние, обаче, не можемъ да не разкриемъ сѣщинскитѣ намѣрения, които е имало правителството, когато е възприело въ законопроекта да се гласува съ цвѣтни бюлетини при общинскитѣ избори за София. Може да се допусне, че утре правителството ще разтури Работническата партия.

И. Драгойски (з): Може, може!

А. Бояджиев (раб): Щомъ Работническата партия е разтурена, ние не ще имаме цвѣтъ и нѣма да можемъ да вземемъ участие въ изборитѣ.

А. Кантарджиев (д): Ще дойдешъ въ нашата листа.

А. Буковъ (з): Взе да разправишъ като-че-ли може да бѣде разтурена Работническата партия. Обърка се!

А. Бояджиев (раб): По сегашния законъ, който повелява гласуване съ бѣли бюлетини, всѣка група може да си завѣри листа, да си напечата бюлетини и да вземе участие въ изборитѣ. Споредъ законопроекта, ако ние нѣмаме цвѣтъ, не ще можемъ да вземемъ участие въ изборитѣ.

А. Буковъ (з): Тия работи не бива да ги разправишъ.

А. Бояджиев (раб): Азъ, обаче, трѣбва да ви кажа, че смѣткитѣ сѣ направени безъ кръчмаря. Работническата класа не може да не намѣри начини да вземе участие въ всички класови борби, въ това число и въ изборната борба, която е класова борба. Работническата класа ще намѣри начини да вземе участие въ изборитѣ и ще избира своитѣ представители. Какви ще бѣдатъ тия начини?

А. Буковъ (з): Кажи ги де!

А. Бояджиев (раб): Тѣ ще зависять отъ условията, при които ще действува Работническата партия, но вашитѣ намѣрения нѣма да бѣдатъ реализирани.

А. Кантарджиев (д): Революцията ще ви спаси!

А. Бояджиев (раб): Да не се смѣта, че азъ съмъ привърженикъ на сегашния общински съветъ. Напротивъ, азъ заявихъ вече, че той отдавна е влѣзълъ въ разрѣзъ съ волята и интереситѣ на избирателитѣ и отдавна бѣше време да бѣде замѣненъ съ другъ общински съветъ.

Но нека да ви дамъ само нѣколко данни, за да видите каква е била политиката на този общински съветъ, отъ което пѣкъ ще се разбератъ и намѣренията на правителството съ внасянето на този законопроектъ.

Бюджетътъ на Софийската община възлиза на 416.583.078 л. Това е едно порядъчно тѣсто кокалче, отъ което кожата хорица могатъ да се пооблажатъ и да си свѣршатъ хубава партийна агитация. Разбира се, че между общинската политика на Сговора и тая, която е провеждана преди него, пѣкъ и тая, която за въ бѣдеще вие ще провеждате, нѣма да има нѣкаква особена разлика — тя ще бѣде една и сѣща.

А. Буковъ (з): Много бързашъ.

А. Бояджиев (раб): Но вижте сега откъде идватъ приходитѣ на общината и къде се разходватъ, за да се разбере каква е именно смѣтката, която ви кара да искате на всѣка цена да имате Софийската община въ рѣцетъ си.

По-сѣщественитѣ приходни пера въ бюджета на Софийската община сѣ следнитѣ. Отъ трамваитѣ — 108.000.000 л. Откъде идватъ тия пари? Преди всичко отъ експлоатацията на ангажиранитѣ въ трамваитѣ и юзината 1.040 души работници. Защото за заплатитѣ на работницитѣ въ Дирекцията на трамваитѣ сѣ предвидени само 30.000.000 л. и оставатъ печалба 70.000.000 л.

Б. Докумовъ (нац. л): Само заплати ли, други разноси нѣма ли?

А. Бояджиев (раб): Това е една колосална експлоатация, която не сѣществува никъде другаде. Отъ друга страна, тѣ идватъ и отъ самитѣ трудящи се, които пътуватъ по трамваитѣ.

Ж. Маджаровъ (з): Тѣ ходять пеша, бе. Нѣматъ пари за трамвай.

А. Бояджиев (раб): Така че фактически такситѣ за возенето по трамваитѣ сѣ единъ данѣкъ, който се плаща главно отъ трудящитѣ се, защото тѣ сѣ болшинството отъ софийското население.

Н. Алексиевъ (з): И отъ провинцията има хора.

А. Бояджиев (раб): Въ приходния бюджетъ на Софийската община ще видите и друго едно перо отъ 1 милионъ 800 хиляди и нѣщо отъ такси за файтони, каруци и гальоти, а отъ такси за табла, домино и карти се събиратъ 231 хиляди лева. Виждате какъ отъ гърба на тия сиромаси, които иматъ по единъ файтонъ, по една каруца, или по една гальота, съ която изкарватъ прехраната си, се смѣкватъ близо 2 милиона лева, а отъ хазартнитѣ игри само 231 хиляди лева. Отъ такси за луксозни кучега, които вие по-добре отъ насъ знаете за какво служатъ, се събиратъ 400 хиляди лева, а отъ такси за: свидетелства, лични карти, позволителни, актове, завѣрки и пр. — 3.000.000. Отъ такси за сметъ постѣпватъ 14 милиона лева, а тия такси се събиратъ преди всичко отъ трудящитѣ се, и се събиратъ на глава. А има тоя скандалъ: отъ хората въ Булина-ливада, Коньовица или другъ краенъ кварталъ на София се събиратъ такси за сметъ, безъ да е минала тамъ общинска гальота, безъ да е взета нито грамъ сметъ отъ къщата имъ. По този начинъ тая такса фактически се превръща въ една тежестъ. (Възвращения отъ нѣкои земледѣлци) Азъ ви казвамъ каква е финансовата политика на общината, защото утре и вие ще я провеждате.

А. Кантарджиев (д): Такситѣ за сметъ се събиратъ не на глава, а на стая.

А. Бояджиев (раб): Да, на стая се плаща, но и за своята стая и за оная дупка, за оная колиба въ Коньовица, таксата е една и сѣща.

А. Кантарджиев (д): Но азъ живѣя въ повече стаи и плащамъ повече такса.

А. Бояджиев (раб): А пѣкъ ние, ако имаме властѣта, ще ти туримъ на тебе 10 пѣти повече, а ония тамъ, въ Коньовица, ще ги освободимъ.

А. Кантарджиев (д): Ха така!

А. Бояджиев (раб): Друго едно сѣществено перо е перото отъ данѣкъ-занятие, което сѣщо така лѣга главно върху плещитѣ на трудящитѣ се. То е 38 милиона лева. Следъ това идва перото отъ акцизъ и т. н. Значи, приходитѣ на Софийската община идватъ главно отъ трудящитѣ се.

Председателствуващъ Н. Захариевъ (Звъни) Г. г. народни представители! Часътъ е 8.

Министъръ д-ръ А. Гиргинсвѣ: Моля да се продължи заседанието, докато завърши ораторътъ речѣта си.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които сѣ съгласни да се продължи заседанието, докато ораторътъ завърши речѣта си, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събрането приема.

Продължете, г. Бояджиев!

А. Бояджиев (раб): За какво се разходва този бюджетъ? Едно голѣмо перо, това сѣ заплатитѣ: 74.280.000 л.

отиватъ за заплати на кметове, чиновници и пр., сир. близо една четвърт отъ бюджета на общината отива за заплати. Очевидно е, че вастъ ви блазни тая работа. Една голъма службогонска армия отъ вашия Народенъ блокъ ще бжде натикана въ общината и ще искате да я задържите по-дълго време подъ вашето влияние. 30.000.000 л. отиватъ за трамваитъ.

Въ разходния бюджетъ на общината има единъ кредитъ отъ 6.000.000 л. за надници. Нѣкои разправятъ, че въ Софийската община има и такива случаи: предвижда се кредитъ за фуражъ на повече коне, отколкото фактически Софийската община има. Въ края на месеца, обаче, се явяватъ хора-коне, които получаватъ пари отъ кредита за „фуражъ на коне“. Така че покрай служащите, чиновници и работници, въ общината вие ще имате и „коне“, членове на вашитъ партии, които ще получаватъ пари отъ общината!

А. Буковъ (з): Общинскитъ съветници какво получаватъ, пари или ечемикъ?

А. Бояджиевъ (раб): Общинскитъ съветници получаватъ пари, а ечемикъ ще получаватъ вашитъ партизани, а въ нашата партия коне нѣма, нито пъкъ има магарета.

Докато се предвиждатъ кредити за заплати повече отъ 100 милиона лева, за училищното настоятелство, т. е. за училищата, се предвиждатъ само 34 милиона лева. Виждате много хубаво грижата на общината за просвѣтата.

Друга „страшна“ жертва, която общината прави, сѣ срѣдствата, които тя отпуска за лѣкуване на болнитъ. Съгласно закона за народното здраве, общини, които издаватъ удостоверения за лѣкуване на бедни болни, плащатъ за лѣкуването на болнитъ. Общината предвижда за тая целъ само 500.000 л.! Ще се лѣкуватъ болнитъ, та умъ ще имъ зайде и нѣма да остане бедноболенъ нелѣкуванъ! А за поддържане на амбулатории се предвиждатъ 3.388.000 л. Достатъчни сѣ за амбулатории 3.388.000 л.! И това е голъма работа!

За чистотата. Тогава, когато отъ такситъ за сметъ се събиратъ 14.000.000 л., общината разходва за поддържане на чистотата на София само 2.600.000 л. За родилки, кърмачета и пр. се предвиждатъ 200.000 л., за борба съ епидемии — 300.000 л. и т. н.

Софийската община има и така наречената благотворителна дейность. Голъма работа! 6.000.000 л. сѣ предвидени за благотворителна дейность. Отъ тѣзи 6.000.000 л. само 1.300.000 л. отиватъ за подпомагане бедни, болни, безработни софийски граждани и общински служащи, а другото знаете ли къде отива, знаете ли какъ се изразходва? — Раздава се на всевъзможни организации, които нѣматъ нищо общо съ трулациитъ се. Азъ мога да ви кажа, че дори Всебългарскиятъ съюзъ „Отецъ Паисий“ получава 10.000 л. отъ тази сума; получаватъ разни дружества и организации, като спортенъ клубъ „Левски“, дружество „Юнакъ“, фашистката студентска организация „Хр. Богевъ“, дружество „Гургулятъ“ и разни туристически и други дружества иматъ субсидии, полицейското команданство има и пр. и пр. Това е „благотворителността“ на Софийската община!

По отношение на благоустройството, за да видите какво е, трѣбва да ви кажа само единъ фактъ.

Т. Тонковъ (з): „Родна защита“ има ли?

А. Бояджиевъ (раб): За нея специално нѣма, но тя влиза въ „Отецъ Паисий“. Струва ми се, че миналата година имаше и за „Родна защита“, но тая година нѣма.

Като е дума за благоустройството, идете въ Булиналивада и ще видите, че тамъ сутринъ, особено есенно и зимно време, работниците ходятъ съ кокили по нѣколко километра, догдето стигнатъ до паважъ, и тамъ оставятъ кокилитъ и трѣгватъ на работа. Или правятъ друго: обуватъ специални обувки, които заврзватъ съ върви, защото иначе ще паднатъ, дохождатъ до нѣкоя бакалница отсамъ рѣката, оставятъ тамъ тия обувки и съ други трѣгватъ по работата си. Така добре благоустройва Софийската община крайнитъ квартали! Сѣщото нѣщо трѣбва да се каже за Гевгелийския кварталъ, където, като потънешъ въ калъта, трѣбватъ два чифта биволи да те извлѣкатъ. Разбира се, за центъра се полагатъ грижи. Тамъ ще видите и паважъ съ жълти блокчета, и тротоари, и освѣтление, и трамваи. За крайнитъ квартали нѣма. Една крещавка нужда за Булина ливада е трамваятъ. Едва напоследъкъ чичо Кольо, кметъ на III районъ, за да си направи демагогия, предложи да се продължи трамвайната линия въ Булина ливада съ 200 м. Страшна работа! Той направи това предложение, защото предстои разтуряне на общинския съветъ, а той смѣта, че тамъ ще се избере, и

затова си прави агитация по този начинъ. Изобщо, досега никой не се е сѣщавалъ за крайнитъ квартали.

Какво е направено въ друго отношение? Ето, напр., прословутиятъ трѣгъ за кланицата, която ще струва 80 милиона лева. Около тая кланица станала толкова много да-лавери, колкото може би не сѣ ставали при никой другъ трѣгъ. И азъ трѣбва да ви кажа, че предприемачътъ се осмѣли даже и на мене да предложи 20.000 л. подкупъ, за да отсѣствувамъ отъ заседанието.

Ж. Маджаровъ (з): Не ги ли взе?

А. Бояджиевъ (раб): Разбира се, той си получи заслуженото: още веднага азъ изнесохъ тоя фактъ въ съвета и той остана като гръмнатъ. Следъ туй въпросътъ се отнесе до прокурора, и какво е станало тамъ, не зная, но дѣлото се потуши. Около тоя трѣгъ сѣ се облажчи, и то много добре, много хора. Петъръ Якимовъ, който бѣше голтакъ преди да стане помощникъ-кметъ, сега има и къща, има порядъчно състояние, има си и парички и т. н. Сѣщо и другитъ помощници — Дечевъ, Антовъ, Додѣвъ и др. — всички си иматъ по нѣщичко. Сѣщото нѣщо става съ трамваитъ. Докато желѣзнопѣтни вагони сѣ доставяни по 800.000 л., трамвайни коли се доставиха по 1.200.000 л. едната каруца. Вие сами разбирате, какви да-лавери сѣ станали, за да се направи и утвърди този трѣгъ.

Има и други скандални случаи. Общинскиятъ съветъ откупува въ с. Бояна едно мѣсто отъ 2.000 кв. м. за трамвайна спирка. Азъ ви питамъ: къде сте видѣли по улицитъ трамвайна спирка на 2.000 кв. м., на мѣсто отъ два декара? Очевидно, това мѣсто е купено, за да се направи сдѣлка. Като имате предъ видъ, че тамъ мѣстата се продаватъ по 30—50 л., а общината е платила по 100 л., ще разберете, какви сѣ били побужденията, за да се извърши тая сдѣлка. А че не е имало нужда отъ спирка, показва и обстоятелството, че такава нѣма построена и до настоящия моментъ, а на това мѣсто се е настанила нѣкаква войскава часть.

Ще ви кажа и другъ единъ случай съ Славчо Стаматовски, отъ вашата партия — на земледѣлцитъ.

Нѣкой отъ демократитъ: Той е вашъ ортакъ.

А. Бояджиевъ (раб): Бѣше заграбилъ общинско мѣсто. Общинскиятъ съветъ реши да му се вземе мѣстото, като му се заплатятъ постройкитъ. Една комисия оцени постройкитъ на 1.200.000 л. и постоянното присѣствие влѣзъ въ пазарлъкъ съ него, следъ което веднага, съ свѣткавична бързина, безъ да се провери, има ли тоя човѣкъ да дължи на общината, представилъ ли е бирническо удостоверение, плащатъ му 800.000 л. и той ги взима. Това става въ продължение на четвъртъ или на половинъ часъ, и следъ туй се вижда, че има да дължи на общината данъци и други суми повече отъ 150.000 л. Следъ това вече този синковецъ заведе дѣло и осѣди общината за още 400.000 л. Явно е, че тукъ има нѣщо нечисто. Какъ така съ свѣткавична бързина се реши този въпросъ?

И редица още подобни работи за Софийската община бихъ могълъ да ви кажа, за да видите, защо не съмъ привърженикъ на сегашния общински съветъ — сговористския.

Но въ сѣщото време азъ ви казвамъ, че и по-рано, преди Сговора, па и утре, когато вие ще вземете общината, ще продължава сѣщата политика . . .

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Нѣма.

А. Бояджиевъ (раб): . . . и срѣдствата ще се изразходватъ за такива цели, за каквито сѣ се изразходвали и стъ сегашния общински съветъ. По сѣщия начинъ ще се извършватъ и търговетъ. Та и вие не създадохте ли презъ 1922 г. закона за Столичната община, за да направите кметъ на София бай Иванъ Длъгнѣкъ? Той сега си има кръчмичка при еврейскитъ гробища, има си мѣстенце и къща — наредилъ се човѣкътъ. И редица други успѣха да се понаредятъ. Така че и вие вършите сѣщитъ нѣща, които вършатъ въ настоящия моментъ сговориститъ.

А. Буковъ (з): Какво вършимъ? Още не сме влѣзли въ общината.

А. Бояджиевъ (раб): Отъ една страна, азъ ви обрисовахъ начина, по който се избиратъ и управляватъ общинскитъ съвети, а отъ друга страна, вие виждате политиката имъ. Тя върви по сѣщата линия: паралелно съ ограничаване правата на работническата класа, увеличаватъ се тежеститъ върху нейнитъ плещи и се ограничаватъ правата ѝ, за да

не може тя да влѣзе въ управлението на общината. Тия нѣща сѣ неразривно свързани едно съ друго.

За да нѣма тия работи, за да може наистина да се води една общинска политика въ интересъ на трудящитѣ се, това може да стане само когато не по такъвъ начинъ се избира и управлява общината, а по начина, който ви посочихъ: когато София е една колегия, когато правата на общинския съветъ сѣ много по-големи и когато софийскитѣ граждани могат да отзоватъ своитѣ избраници, когато последнитѣ влѣзатъ въ разрѣзъ съ тѣхната воля.

Пропустнахъ да ви кажа за безработицата. Когато въ общинския съветъ стане въпросъ за безработицата, всички, отъ единия край до другия, признаватъ, че такава има, че положението на безработнитѣ е страшно, че тѣ просто умираатъ отъ гладъ, но общината досега не е дала нито стотинка. Отъ малкитѣ кредити, които има, отпускатъ се по нѣкакви 50—100 лева на беднитѣ, но специално за безработнитѣ нищо не се дава.

Що се отнася до положението на работницитѣ въ общинскитѣ предприятия, то е чудовищно. Вие не знаете, но мога да ви кажа, че работницитѣ отъ общинскитѣ работилници иматъ да взематъ и до настоящия моментъ за постройката на арката за посрѣщането на царя по сватбата му 119.800 л. Такова е положението и по трамваитѣ: иматъ да взематъ извънредни пари за 1926, 1927, 1928, 1929, 1930 и 1931 г.

Като имаме предъ видъ политиката, която досега се е провеждала въ общинския съветъ — и която политика ще продължава, защото формитѣ и методитѣ, които препорѣчва този законопроектъ, сѣ сѣшитѣ; като имаме предъ видъ и другитѣ нѣща, които посочихъ като критика на този законопроектъ, ние заявяваме, че нѣма да гласуваме за него.

А сѣщо така ви казваме, че вие не ще можете да спрете и пристѣпа на работническата класа. Колкото и да увеличавате терора, нѣма да можете да спрете борбата на работническата класа и въ края на краищата окръжнитѣ и общинскитѣ съвети, па и Парламентътъ, всички, които институти сѣ звена отъ апарата на фашистката диктатура, ще бѣдатъ замѣнени съ истински демократични институти: съ работническитѣ и селски съвети. (Ръкоплѣскания отъ работницитѣ)

А. Буковъ (з): Кога ще бѣде това? Следъ 100, следъ 200 години?

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Вдигамъ заседанието за утре, 3 ч. следъ пладне, съ сѣщия дневенъ редъ.

(Вдигнато въ 20 ч. 15 м.)

Подпредседателъ: **Н. ЗАХАРИЕВЪ**

Секретаръ: **БОР. НЕДКОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**